

Erika Leiviskä

Sini-Maria Linnell

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sairaanhoitaja (AMK),

Sosionomi (AMK), kirkon nuorisotyö

Opinnäytetyö, 2023

**KESKUSTELUKORTIT SEKSUAALISUUDEN
JA SEKSUAALI-IDENTITEETIN KYSYMYKSIIN,
12–17-VUOTIAIDEN NUORTEN KANSSA
TYÖSKENTELEVILLE AMMATTILAISILLE**

TIIVISTELMÄ

Sini-Maria Limnell ja Erika Leiviskä

Keskustelukortit seksuaalisuuden ja seksuaali-identiteetin kysymyksiin,
12–17-vuotiaiden nuorten kanssa työskenteleville ammattilaisille

38 sivua ja 2 liitettä

Kevät 2024

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK), kirkon nuorisotyö

Sairaanhoitaja (AMK)

Kehittämispainotteisen opinnäytetyön tarkoituksena oli tarjota sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille tukea, ymmärrystä ja apua käydä keskustelua lasten ja nuorten kanssa seksuaalisuudesta ja seksuaali-identiteetistä nousevista kysymyksistä. Opinnäytetyön tavoitteena on antaa ammattilaisille puheeksioton väline, joka tukee ja normalisoi seksuaalisuuden, sen monipuolisuuden keskusteluita lasten ja nuorten kanssa. Opinnäytetyö on tehty yhteistyössä Väestöliiton kanssa.

Kortit koostuvat Väestöliiton chat-palveluun tulleista lasten ja nuorten yleisimmistä kysymyksistä, ja väestöliiton asiantuntijan kanssa yhdessä pohdituista kysymyksistä. Kehittämismenetelmänä toimii yhteisöllinen ideointipalaveri Väestöliiton asiantuntijoiden kanssa. Työn tarve ilmeni sosiaalialan työkentällä käydyissä keskusteluissa. Opinnäytetyön tietoperustassa on tietoa lasten ja nuorten seksuaalisuudesta, seksuaali-identiteetistä, seksuaalisuuden kehitystasoista ja ammattilaisille tarvittavaa tietoa lapsilta ja nuorilta nousevien kysymysten kohtaamiseen ja keskusteluiden tueksi.

Opinnäytetyöprosessissa kehitettiin terveys- ja sosiaalialan ammattilaisille kymmenen keskustelukorttia, joilla nuorten kysymysten kohtaaminen ja keskustelut nuorten seksuaalisuudesta, seksuaali-identiteetistä helpottuvat ja normalisoituvat. Nämä kortit käsittelevät seksuaalisuutta ja seksuaali-identiteettiin liittyviä yleisimpiä kysymyksiä ja aiheita. Ammattilaisilta kerätyn palautteen mukaan kortit ovat erittäin toimivat ja tulevat käyttöön heillä työelämässä.

Asiasanat: nuoret, seksuaali-identiteetti, seksuaalisuuden moninaisuus

ABSTRACT

Sini-Maria Limnell ja Erika Leiviskä

Discussion cards for questions of sexuality and sexual identity, for professionals working with young people aged 12–17

38 page and 2 appendices

Spring 2024

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree in Social Services, Bachelor's Degree in Health Care

Bachelor of Social Services, Christian Youth Work

Registered Nurse

The purpose of the development-oriented thesis was to offer social service and health care professionals support, understanding and help for having a discussion with children and young people about questions that they have about sexuality and sexual identity. The aim of the thesis it to give professionals a means of speaking, which supports and normalizes conversations about sexuality and its versatility with the cards was to normalize and support the versatility with children and young people. The thesis was conducted in cooperation with the Family Federation of Finland.

The cards consists of the most common questions from children and young people that were sent to The chat service of the Family Federation of Finland, and the questions that were discussed with an expert from the Family Federation. In the development process, a brainstorming meeting was held with experts from the Family Federation. The need for work appeared in discussions held in the social work field. The knowledge base of the thesis contains information about children's and youth's sexuality, sexual identity, the developmental levels of sexuality, and information that professionals need in order to discuss the questions that children and youth have.

In the thesis, ten discussion cards were developed for social service and health care professionals. The cards normalize and make it easier to respond to questions and discuss young people's sexuality and sexual identity. These cards deal with the most common questions and topics related to sexuality and sexual identity. According to the feedback collected from professionals, the cards are very functional and will be used in their working life.

Keywords: diversity of sexuality, sexual identity, young people

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	SEKSUAALISUUDEN JA MONINAISUUDEN KESKUSTELU	5
3	SEKSUAALISUUS	7
3.1	Seksuaalisuuden määritelmä	7
3.2	Sukupuoli ja seksuaalisuuden moninaisuus	9
3.2.1	Sukupuoli	9
3.2.2	Sukupuoli-identiteetti	10
3.2.3	Lapsen seksuaalinen suuntautuminen ja kielteisyys	13
3.3	Media ja seksuaalisuus	14
3.4	Seksuaalioikeudet ja lait	14
4	KOHTAAMINEN	17
4.1	Aikuinen seksuaalikasvattajana	17
4.2	Yhdenvertainen kohtelu seurakuntatyössä	20
5	OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TARKOITUS	24
5.1	Tarkoitus ja tavoite	24
5.2	Yhteistyökumppani Väestöliitto	24
6	KESKUSTELUKORTTIEN PROSESSIN KUVAUS	25
6.1	Suunnittelu	25
6.2	Toteutus	26
6.3	Arviointi	27
7	POHDINTA	30
	LÄHTEET	34

LIITTEET	38
Liite 1: Keskustelukortit.....	38
Liite 2: palautekysely	48

1 JOHDANTO

Seksuaalisuus ja sen moninaisuus on ilmiö, joka on noussut esiin eri medioissa ja puhututtaa nuoria ja aikuisia. Esimerkiksi alakoulun opettajat kertovat oppilaiden olevan tietoisia ja tarkkoja. Opettajat kertovat, että jos he puhuttelevat lapsia tyttöinä ja poikina, lapset kyseenalaistavat asian ja se synnyttää hyviä keskusteluita. Sukupuolirooleja koetellaan ja ammattilaisten on syytä olla valveutuneita. Alakouluikäisistä sadat eivät halua määritellä sukupuoltaan tai kokevat itsensä muun-sukupuolisiksi. (Palkoaho 2022.)

Vuoden 2022 Lasten ja nuorten puhelimesta ja chatissa, seksi ja seksuaalisuus ovat aiheita, joita nuoret pohtivat yhteydenotoissa toiseksi eniten teemoista. Valtaosa yhteydenottajista ovat 12–17-vuotiaita lapsia ja nuoria. Nuorilla on liian vähän mahdollisuuksia puhua aiheista luotettavan aikuisen kanssa. (Mannerheimin lastensuojeluliito, 2022.)

Opinnäytetyön idea sai alkunsa huomioista, joita teimme lastensuojeluyksikössä ja seurakunnan järjestämällä nuorten leireillä. Huomioimme, että sosiaali- ja terveysalan ammattilaisilla oli joillakin puutteita taidoissa, tiedoissa ja ymmärryksessä lasten ja nuorten kanssa käytävissä keskusteluissa seksuaalisuudesta ja seksuaali-identiteettiin liittyen. Mediassa ja sosiaalisessa mediassa seksuaalisuus ja seksuaali-identiteetit ovat puheenaiheina ja siten myös lapsien ja nuorten keskusteluissa. Huomioimme, että joillekin ammattilaisille aihe oli vieraampi ja mahdollisesti vahvasti omien ajatusten ja asenteiden värittämä. Lasten ja nuorten kanssa työskentelevien olisi hyvä ymmärtää ja osata keskustella neutraalisti ja nuoria tukevasti vaikeistakin aiheista kuten seksuaalisuus ja seksuaali-identiteetti.

Opinnäytetyön tarkoituksena on luoda yhteistyötahon Väestöliiton asiantuntijoiden kanssa lasten ja nuorten kanssa työtä tekeville sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille keskusteluita tukevat kortit, joissa on lasten ja nuorten yleisesti esittämiä kysymyksiä ja niihin vastauksia. Tavoitteena luoda kortit, joilla ammattilaiset voivat helposti tukea omaa ymmärrystään sekä puheeksiotto- ja keskustelutaitoja.

2 SEKSUAALISUUDEN JA MONI- NAISUUDEN KESKUSTELU

Seksuaalisuudesta puhuttaessa on aina tärkeää, että ammattilainen tarkastelee ensin omaa suhtautumistaan, arvojaan ja asenteitansa aihetta koskien. Ammattilaisten ja kaikkien aikuisten tehtävänä on auttaa lapsia ja nuoria ymmärtämään ja vahvistamaan omaa käsitystä seksuaalisuudestaan, sukupuolestaan, kehostaan, seksuaalisesta identiteetistä ja seksuaalisesta minäkuvasta. On tärkeää, että ammattilaisilla on riittävästi tietoja ja taitoja keskustella nuorten kanssa ja tukea heitä heidän seksuaalisuuttaan koskevissa valinnoissa. Nuorilla tulisi olla tunne, että ammattilaiset ovat neutraalisti tukena, kun nuoret toimivat ja tekevät päätöksiä itseään koskevissa seksuaalisuuden päätöksissä. Kyky toimia ja tehdä valintoja omissa asioissaan johtaa nuoren hyvään seksuaaliseen itsetuntoon. Ammattilaisilla tulisi olla hyvät kuuntelu ja keskustelutaidot ja tiedot, jotta he voivat keskustella nuoren kanssa ammattimaisesti seksuaalisuuteen liittyvistä arvoista, asenteista, seksuaalioikeuksista ja seksuaalisuuden moninaisuudesta. Ammattilaisella tulisi olla kykyä yhdessä pohtivaan keskusteluun ja kannustaa kriittiseen pohdiskeluun, myös kehottaa nuorta pohtimaan miten esimerkiksi media on voinut vaikuttaa hänen oma seksuaalikuvaansa. (Santalahti, 2018.)

Seksologian peruskoulutus eli seksuaalineuvontakoulutus on koulutus sosiaali- ja terveystieteiden, opetus- ja kasvatustieteiden sekä yhteiskunnallisten alojen ammattilaisille ja muille soveltuville henkilöille, jotka toimessaan kohtaavat asiakkaita ja seksuaalisuuden kysymyksiä. Seksuaalineuvontakoulutus antaa valmiuksia asiakkaiden yksilölliseen kohtaamiseen sekä seksuaalisuuden kysymyksistä keskustelemiseen. (Sexpo. I.a.) 80 prosenttia sosionomeista kertoi tarvitsevänsä seksologista osaamista runsaasti tai melko runsaasti työssään. Seksologista osaamista koettiin tarvittavan työssä monipuolisesti. Muunmuassa osaamisen tarpeita oli teemoissa, jotka koskivat sateenkaarevuutta ja erityisesti sukupuolen moninaisuutta. Kyselyssä tuli myös esiin, että moni vastaaja kertoi, ettei omissa sosionomin perusopinnoissa käsitelty seksuaalisuuden aiheita lainkaan.

Kyselyyn vastanneista 240 sosionomista miltei 62 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että perustiedot seksuaalisuudessa pitäisi sisältyä sosionomikoulutukseen. (Sexpo 2022.)

Vuonna 2019 tehdyn kouluterveyskyselyn (THL, 2020) tulokset osoittavat, että sateenkaarinuorilla mielialaan liittyvät huolet ovat lähes kaksi kertaa muita nuoria yleisempiä. Kyselyä edeltävän vuoden aikana kaksi kolmesta seksuaalivähemmistöihin ja noin 60 prosenttia sukupuolivähemmistöihin kuuluvista nuorista oli ollut huolissaan mielialastaan. Oppilas- ja opiskelijahuollon palveluissa ja nuorten perheissä tarvitaan tietoa sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuudesta. Yhdenvertaisuuden edistämiseksi on tehtävä työtä yhdessä eri toimijoiden kesken. Tulokset osoittivat myös nuorten tarpeen matalan kynnyksen palveluille, joissa ei syrjityksiksi tulemisesta ole pelkoa.

Black ja kumppanit (2009) ovat tehneet Skotlannista tutkimuksen, jossa tutkitaan, mitä nuorten seksuaalipalvelun asiakkaat muistavat koulun seksuaalikasvatusohjelmasta. Tutkimuksessa todettiin, että useimmat muistavat saaneensa opetusta seksuaalisen toiminnan riskeistä, mutta ei juurikaan muistettu opetusta seksuaaliterveyden myönteisistä osa-alueista, kuten hyvistä ihmissuhteista, oikeuksista ja velvollisuuksista. Tutkimuksessa kuitenkin mainitaan, että tarvittaisiin lisätutkimusta siihen, miksi opetetun sukupuolikasvatuksen muistaminen on ollut vähäistä ja kuinka voisi parantaa tärkeän seksuaalikasvatustiedon säilyttämistä. Tässä tutkimuksessa kuitenkin tuodaan hyvin esille, että monesti muistetaan seksuaalitoiminnan riskien opettamista, mutta ei seksuaaliterveyttä. Tämän takia sen opettamisen ja keskustelemisen panostaminen olisi tärkeää nuorille.

Esimerkiksi sosionomin, opettajan, kirkonnuorisotyön, sairaanhoitajan, terveydenhoitajan tai nuoriso-ohjaajan tutkinnoissa ei ole osana seksuaalisuuden ja sen moninaisuuden opintoja, mutta niitä voi sisällyttää tutkintoon vapaavalintaisina opintojaksoina. On tiedossa, että lapsen psykoseksuaalinen kehitys kulkee erottamattomana fyysisen ja psyykkisen kehityksen rinnalla ja aikuisen tukeminen ja tuen osaamisen antaminen olisi tärkeää lapsen kehityksen mukana. (Bildjuschkin 2015, s.47.)

3 SEKSUAALISUUS

3.1 Seksuaalisuuden määritelmä

Seksuaalisuudelle on olemassa monia erilaisia virallisia määritelmiä. Jokaisella ihmisellä vapaus määrittää, mitä seksuaalisuus hänelle tarkoittaa ja millainen merkitys sillä on hänen elämässään. (Santalahti, 2018.)

Seksuaalisuudessa on monia ulottuvuuksia, kuten eettinen, kulttuurillinen, biologinen ja psyykinen. Eettiseen ulottuvuuteen kuuluu osana ihanteet, arvot, moraaliset käsitykset seksuaalisuudesta ja henkilökohtainen käsitys uskollisuudesta ja uskosta. Kulttuurilliseen ulottuvuuteen sisältyy perhe, ystävät, seurustelu, avioliitto, lait, tavat ja mainonta. Biologiseen ulottuvuuteen kuuluu muun muassa ehkäisy, lisääntyminen, kasvu, kehitys, fysiologiset syklit ja kaikki muutokset fysiologiassa ja seksuaaliset reaktiot. Psyykinen ulottuvuus sisältää tunteet, elämykset, käsitys itsestä, ilmaisukyky, motivaatio, opitut asenteet ja opittu käyttäytyminen. (Lehtonen & Santalahti, 2016, s. 17.)

Tiedetään, että lapsen psykoseksuaalinen kehitys kulkee erottamattomana fyysisen ja psyykkisen kehityksen rinnalla. Psykoseksuaalinen kehitys tarkoittaa seksuaalisuuden sisäistä, näkymätöntä ja henkistä kehitystä ominaisuutena. Jokaisessa ihmisessä läsnä oleva seksuaalisuus on arvokas, osa terveyttä, hyvinvointia ja lapsuudesta lähtien ilmenevä rikkaus ja voimavara, joka tulisi taten ottaa huomioon kaikissa keskusteluissa nuorien kanssa. (National Library of Medicine, 2017.)

Maailman terveysjärjestön (WHO, 2010) määritelmä seksuaalisuudesta Seksuaalikasvatuksen Standardit Euroopassa -julkaisussa:

Seksuaalisuus on keskeinen osa ihmisyyttä kaikissa elämän vaiheissa, ja se käsittää sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuoli-roolit, seksuaalisen suuntautumisen, erotiikan, mielihyvän,

seksuaalisuhteet ja lisääntymisen. Seksuaalisia kokemuksia ja seksuaalisuuden ilmenemismuotoja ovat ajatukset, fantasiat, halut, uskomukset, asenteet, käyttäytyminen, seksuaalisuuden harjoittaminen, roolit ja suhteet. Vaikka seksuaalisuus voi pitää sisällään kaikki nämä ulottuvuudet, ihminen ei aina koe tai ilmennä niitä kaikkia. Biologiset, psykologiset, sosiaaliset, taloudelliset, poliittiset, eettiset, lailliset, historialliset, uskonnolliset ja hengelliset tekijät vaikuttavat vuorovaikutuksessa seksuaalisuuteen.

Nuoruusiän jaottelusta löytyy kirjallisuudesta paljon erilaisia vaihtoehtoja. Usein mainittuja ovat varhaisnuoruus tai varhainen nuoruusikä (10–14-vuotiaat), varsinaisen nuoruuden tai nuoruusiän keskivaihe (15–17-vuotiaat), ja jälkinuoruus, myöhäisnuoruus tai nuoreksi aikuiseksi (18–24-vuotiaat). Jaottelusta huolimatta nuoruus on vuosina pitkä aika lähes lapsuuden mittainen. Tähän pitkään jaksoon sisältyy paljon monimuotoisia kehitysvaiheita. Nuoruus iässä tapahtuu erityinen muutos, joka kohdistuu kehoon, seksuaalisten tunteiden ja myös aggression tunteiden voimistuminen. Nuori opettelee tulemaan toimeen omien tunnekohtien kanssa. Kehityksen keskeisiä alueita ovat myös sosiaaliset, identiteetti- ja kognitiivisiin muutoksiin liittyvät muutokset. Tasapaino kyseenalaistuu, joka on lapsuudessa rakentunut, ja itsenäistymisen vuoksi tämä on kehityksellinen pakko. Ajatellaan, että seksuaalikehityksessä on neljä eritasoa: kognitiivinen, emotionaalinen, biologinen ja psykososiaalinen taso. Kognitiivisella tasolla nuori oppii, ymmärtää ja sisäistää tietoa, jota hän saa seksuaalisuudesta. Kognitiivisten taitojen karttuessa ajatukset, päätökset, valinnat ja toiminta ohjautuu. Emotionaalilla tasolla nuori oppii tunnistamaan, ymmärtämään, sietämään ja selviytymään tunteiden kanssa. Haastavat tunteet kuten aggressiivisuus ja sen säätely kuuluu myös tähän tasoon. Tunteet ovat ohimeneviä ja tämän oivaltaminen, ymmärtäminen ja oppiminen vaatii myös paljon. (Lehtonen & Santalahti, 2016, s. 79.)

Biologisella tasolla tarkoitetaan, että nuori kehittyy omalla tahdillaan aikuiseksi, saavuttaa lisääntymiskyvyn ja kokee kaikki kehonsa muutokset. Ajan kanssa nuori oppii automisen itsestensä huolehtimisen kaikilla tasoilla, mutta tarvitsee vielä paljon aikuisen tukea ja apua. Psykososiaalinen taso sisältää monia kehitystehtäviä ja kehityskriisejä syntyä toisinaan. Lapsuuden ajan vanhemmista irroutautuminen ja heidän tuomasta turvasta on yksi nuoren kehitystehtävä.

Psykososiaalisiin kehitystehtäviin kuuluu myös tunteiden hallintakeinojen oppiminen ja taitojen vakiintuminen. (Lehtonen & Santalahti, 2016, s. 80.)

Nuori luo uusia sosiaalisia suhteita, ihastuksiin ja rakastumiseen liittyvät asiat ja tunteet jaetaan herkemmin ystävien kesken. Nuori jäsentää ja tarkkailee murrosiän tuomia hormonaalisia ja fyysisiä kehoon, seksuaalisuuteen ja seksuaaliseen identiteettiin kohdistuvia muutoksia. Aikuiset ammattilaiset tuntuvat nuorista kaukaisilta, toisessa maailmassa eläviltä ja ymmärtämättömiltä. Siksi ammattilaisten on perehdyttävä ensin hyvin aiheen termistöön ja sanojen merkitykseen, jotta riski väärinymmärrykseen pienenee vähäiseksi ja keskusteluissa varmistetaan, että puhutaan samasta asiasta (Lehtonen & Santalahti, 2016, s. 80.)

3.2 Sukupuoli ja seksuaalisuuden moninaisuus

Kun tarkasteltavissa on seksuaalinen suuntautuminen, sukupuolen kokemisen tuntemukset, kokemukset ja nuoren elämään liittyvä tarina, ei voida etukäteen määrittää tavoitteita, on oltava tilaa määrittelemättä jättämiselle tai nuoren omalle määrittelylle, joka ei sulje mitään pois. Nuori voi aina nimetä itsensä tai hyväksyä, että hän ei halua tai pysty nimeään itseään. Nykykäsityksen mukaan lapsella on oikeus kasvaa oman identiteetin sukupuoleen ja seksuaalisuuteen. Vuorovaikutuksessa ympäristön ja perheen kanssa kasvu etenee portaittain ja muokkaantuu. Aikuisen suhtautuminen seksuaalisuuteen rakentaa nuorelle kuvaa seksuaalisuudesta ja sukupuolen moninaisuudesta. Aikuisen suhtautuminen joko tukee tai hankaloittaa nuoren identiteetin muodostumista. Sukupuoltaan tai seksuaalista suuntautumista ei yksilö voi valita. Yksilö voi samaistua osittain tai täysin toiseen sukupuoleen kuin hänen biologinen sukupuolensa on. Vaihe voi olla ohimenevä tai jäädä pysyväksi, tai kyseessä voi olla persoonaan liittyvä pojan feminiinisyys, tai tytön maskuliinisuus tai androgynisyys. (Lehtonen & Santalahti, 2016, s. 89.)

3.2.1 Sukupuoli

Hyvin harva ihminen nykykäsityksen mukaan edustaa yksiselitteisesti vain pelkästään feminiinistä naista tai maskuliinista miestä. Sukupuolella on monia ilmenemismuotoja ja se on monimuotoinen. Sukupuoli on biologinen, juridinen, sosiaalinen, psyykinen ja myös aistinen kokemus. Biologinen sukupuoli koostuu geneettisestä, anatomisesta ja hormonaalisesta sukupuolesta. Juridinen sukupuoli koostuu nimestä ja henkilötunnuksesta. Sosiaalisen sukupuolen ominaisuudet sisältävät, kokemukselliset, persoonalliset, sosiaaliset, kulttuurilliset ja juridiset ominaisuudet. Sosiaalista sukupuolta voi ilmentää vaattein, roolein ja elein, ja kaikista tärkeintä on ihmisen oma kokemus sukupuolestaan. Sosiaalisella sukupuolella ihminen tekee itsensä sukupuoliseksi. Sukupuoleen kasvattaminen tai sosiaalistaminen on nykytiedon valossa eettisesti arveluttavaa. Psyykinen sukupuoli koostuu monista asioista ja ajatuksista, kuten miten ihminen hyväksyy itsensä ja seksuaalisuutensa, mitä ajatuksia ja tunteita oma sukupuolen kokemus aiheuttaa, miten ihmisen psyyke ja keho toimivat ja puhuvat keskenään. Aistinen sukupuoli kokee meissä monella tapaa kuten iholla, silmillä, korvilla, käsillä, nenällä. Suulla ja sukupuolielimillä. Kokemukset aistitaan keholla, niin huonot kuin hyvätkin, ja ne vaikuttavat tietoisestään tai tiedostamatta esim käsityksiin ihmisen naisellisuudesta tai miehisyydestä. (Lehtonen & Santalahti, 2016, s. 90.)

3.2.2 Sukupuoli-identiteetti

Sukupuolen subjektiivinen kokemus on erittäin tärkeä ja osa yksilön sukupuoli-identiteettiä ja minäkuvaa. Ihmisen oma kokemus omasta sukupuolesta tai sukupuolettomuudesta tarkoittaa sukupuoli-identiteettiä. (Lehtonen & Santalahti, 2016, s. 91) Nimitykset ja määritelmät muuttuvat ajan kuluessa ja sukupuolivähemmistöjen kirjo on laaja. Tietoa on hyvä päivittää koko ajan, ajantasaista terministöä löytyy hyvin Setan Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskuksen sivuilta. (Seta, 2023.)

Seksuaalinen suuntautuminen ja identiteetti alkaa muodostua siitä, kun henkilö kokee seksuaalista mielenkiintoa, seksuaalista halua tai kiihottumisen tunnetta. Seksuaalinen suuntautuminen asettuu jatkumolle ja se ei ole joko-tai-ilmiö, aivan

niin kuin seksuaali-identiteettikin, se muovautuu. Seksuaalista halua, mielenkiintoa ja kiihottumista voi kokea miehiä, naisia, sukupuolivähemmistöjä tai kaikkia edellisiä kohtaan. Seksuaalinen suuntautuminen on joustava. (Lehtonen & Santalahti, 2016, s. 91.)

Henkilöä kutsutaan aseksuaaliksi, jos hän tuntee vain vähän tai ei ollenkaan seksuaalista vetovoimaa muihin ihmisiin ja myös määrittää itsensä aseksuaaliseksi. Aseksuaali voi kuitenkin tuntee vetovoiman tunteita muihin ihmisiin kuten, emotionaalista, sensuaalista, romanttista ja esteettistä vetovoimaa. (aseksuaalisuus.fi, i.a.)

Cissukupuolisen ihmisen sukupuolikokemus vastaa hänelle syntymässä määritettyä juridista sukupuolta. (THL, 2023.)

Transihminen on yleistermi ihmiselle, jonka sukupuolen ilmaisu tai sukupuoli eroaa siitä sukupuolesta, johon hänet on syntymähetkellä juridisesti määritelty. Transihmis-yleistermin alle lasketaan esimerkiksi: transsukupuolisuus, transvestisuus, muunsukupuolisuus ja sukupuolettomuus. (THL, 2023.)

Intersukupuolisella ihmisellä tarkoitetaan sellaista, jolla kehon sukupuolitettuja ominaisuuksia, esimerkiksi sukuelimet tai kromosomit, eivät ole yksiselitteisesti määriteltävissä mies- tai naistyyppisiksi. Intersukupuolisuus on osa luonnollista sukupuolen kehollista vaihtelua. Intersukupuolisille henkilöille määritellään syntymän yhteydessä myös juridinen sukupuoli. (THL, 2023.)

On syytä erottaa seksuaalisen suuntautumisen moninaisuudesta, sillä seksuaalinen suuntautuminen kuvaa sitä, kehen ihminen rakastuu, ihastuu tai tuntee eroottista tai emotionaalista vetovoimaa. (THL, 2023.)

Kaksijakoinen eli binäärinen sukupuolikäsitys tarkoittaa sitä ajattelutapaa, jossa katsotaan sukupuolia olevan ainoastaan kaksi, naiset ja miehet. Jolloin muunsukupuoliseksi identifioituvat jäävät kahtiajaon ulkopuolelle. (THL, 2022.)

Lhbtq tai hlbtq on kirjainlyhenne, joka kokoaa ryhmäksi lesbot, homot, bit, transihmiset, intersukupuoliset ja queerit. Lyhenteen eri versioilla voidaan vaikuttaa

mihin ryhmiin halutaan viitata. Esimerkiksi lisäämällä vielä loppuun a-kirjain merkitsemään aseksuaalista tai sukupuoletonta (agender) tai plusmerkki merkitsemään laajempaa listaa. Lyhennettä voidaan käyttää viittaamaan niitä ryhmiä, joiden sukupuolen ilmaisu, seksuaalinen suuntautuminen tai/ja sukupuoli-identiteetti poikkeavat yleisestä ajattelusta normista. (THL, 2022.)

Henkilö, joka ei koe olevansa nainen tai mies, vaan kokee olevansa esimerkiksi sukupuoleton, sukupuolirajat ylittävä, niiden ulkopuolella oleva tai monisukupuolinen voi kutsua itseään muunsukupuoliseksi. (THL, 2022.)

Androgynialla tarkoitetaan maskuliinisten ja feminiinisten ominaisuuksien ja piirteiden ja/tai tyylin yhdistymistä samassa henkilössä. Henkilö voi määrittää sukupuoli-identiteettinsä on androgyyniksi. (Seta, 2023.)

Sukupuoliristiriidan aiheuttamaa kokonaisvaltaista pahan olon tunnetta kutsutaan sukupuolidysforiaksi, joka usein eritellään kehodysforiaksi ja sosiaalseksi dysforiaksi. Kehodysforia tarkoittaa vierauden, ahdistuksen ja inhon tunteita, jotka kohdistuvat piirteisiin, jotka sukupuolittaa kehoa. Sosiaalinen dysforia tarkoittaa sosiaalisissa tilanteissa esiintyvää ahdistusta ja pahan olon tunnetta, joka liittyy siihen, ettei tule tilanteissa nähdyksi omana itsenään vaan tulee väärinsukupuolitehtuksi. (Seta, 2023.)

Henkilö, joka kokee seksuaalista ja/tai emotionaalista vetovoimaa sekä samaa että eri sukupuolta olevia kohtaan voi identifioida itsensä biseksuaaliksi ja eli olla biseksuaalinen. Joillekin vetovoiman kohteen sukupuolella ei ole merkitystä ja tällöin hän voi käyttää termiä panseksuaali. Termit biseksuaali ja panseksuaali ovat osittain päällekkäisiä. (Seta, 2023.)

Nainen, joka tuntee emotionaalista ja/tai seksuaalista vetoa toisia naisia kohtaan kutsua itseään lesboksi. (Seta, 2023.)

Omniseksuaali voi tuntea vetovoimaa kaikkia mahdollisia sukupuolia olevia ihmisiä kohtaan. Hänelle vetovoiman kohteen sukupuolella on merkitystä. (Seta, 2023.)

Adjektiivi, jolla voi määritellä monia seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyviä asioita on sateenkaareva: esim. sateenkaarevat nuoret, sateenkaarevat musiikkikappaleet. Käyttöön vakiintuneita sanoja ovat esimerkiksi sanat sateenkaarilapsi, sateenkaarinuori, sateenkaariperhe ja sateenkaarisenioreti. (Seta, 2023.)

Questioning tai pelkkä Q-kirjain: lyhenne Q-kirjain tulee englannin kielen termistä questioning, joka merkitsee henkilöä joka pohtii seksuaalista suuntautumistaan ja/tai sukupuoli-identiteettiään. (Seta, 2023.)

Homoseksuaalisuus eli homoseksuaalinen ihminen tuntee emotionaalista tai/ja seksuaalista vetoa samaa sukupuolta olevia henkilöitä kohtaan. Homo sanaa käytetään myös tarkoittamaan miestä, joka tuntee vetoa seksuaalisesti ja/tai emotionaalisesti miehiä kohtaan. (Seta, 2023.)

3.2.3 Lapsen seksuaalinen suuntautuminen ja kielteisyys

Jos lapsella on seksuaalisen suuntautumisen tai sukupuolen kanssa epäselvyyttä, lapsi alkaa usein reagoida koulu- tai murrosikäisenä. Aikuisen ja ammattilaisen tulisi osata vastata lapsen kysymyksiin, kuten "Mikä on normaalia? Olenko minä normaali?" Näiden kysymyksien vastauksille tulisi antaa vaihtoehtoja, jättää kasvusuuntaa avoimeksi ja auttaa lasta sietämään epäselviä tilanteita. "Normaali" sanan voi muuttaa esim. "tavanomaiseksi" ja se luo jo enemmän tilaa ja hyväksyntää. (Lehtonen & Santalahti, 2016, s. 92.)

Jos lapsi kokee torjuntaa, syrjintää ja erilaiseksi määrittämistä lapsi saattaa kehittää itse selviytymiskeinoja, jotka voivat olla hänelle hyvin haitallisia. Hän voi kokea itseinhoa kehoaan ja itseään kohtaan, vetäytyä fantasiamaailmoihinsa, eristäytyä, liittää kuulemiaan asioita osaksi minäkuvaa, kieltää kehonsa muokkaamalla sitä jatkuvasti ankarasti, mukautua liiallisesti, olla ylikiltti ja aggressiivinen muita kohtaan ja vahingoittaa itseään fyysisesti. (Lehtonen & Santalahti, 2016, s. 92.)

3.3 Media ja seksuaalisuus

Media on hyvin keskeinen osa nuorten elämää ja kasvamista. Uusia sovelluksia tulee jatkuvasti, internet on oma ulottuvuus erilaisille tiedoille, kuville ja videoille. Media voi myös olla vääristävä tekijä nuoren ymmärryksessä seksuaalisuuteen. Se miten nuori saa oikeaa tietoa ja käsitystä seksuaalisuudesta mediassa voi olla vaikeaa. Seksuaalisuus on läsnä netissä, somessa, mediassa, mainonnassa, musiikissa ja ohjelmissa. Nuoret voivat silti tiedostaa median asettamat mallit ja voivat suhtautua niihin kriittisesti, mutta kuitenkin osalle ulkonäölliset vaatimukset, mitä media tuo esiin, voivat jäädä mieleen vaikka tiedettäisiin ettei niihin tarvitse vastata. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2022a.)

Media voi kuitenkin olla hyvä tietolähde ja tapa tutkia omaa sukupuoltaan, varta-loaan ja seksuaalisuuttaan. Nuoren omat kokemukset auttavat nuorta suhtautumaan mediaan kriittisemmin. Nykypäivänä mediassa puhutaan paljon avoimemmin seksuaalisuudesta, ja siitä puhumista pyritään normalisoimaan. Kuitenkin mediassa tulee uusia trendejä, ja siihenkin kuuluisi suhtautua kriittisesti, ja pyrkiä muistamaan oma seksuaalisuus, eikä siinäkin seurata vain mikä on trendikästä. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2022a.)

Jokaisen seksuaalisen identiteetin muotoutuminen on elinikäinen prosessi. Sitä aletaan rakentamaan ja perustamaan pohjaa nuoruusvuosina. Nuoren on sen takia tärkeää saada siinä tukea, ohjausta ja kontrollia vanhemmilta ja muilta aikuisilta. Nuoria voi rohkaista arvioimaan mediasisältöjä kriittisesti, ja tukea nuorta siinä, kysymällä kysymyksiä ja luomaan keskustelua miksi ja mitä media tuo ilmi. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2022a.)

3.4 Seksuaalioikeudet ja lait

Seksuaalioikeus on yksilön omaa oikeutta päättää tietoisesti ja vastuullisesti oman seksuaalisuuden asioista, ilman mitään painostusta tai väkivallalla uhkaamista. Jokaisella ihmisellä on oikeus määrätä omasta kehostaan ja toteuttaa oman seksuaalisen suuntautumisen seksuaalisuutta, kuitenkin kunnioittaen

muiden oikeuksia. Seksuaalioikeuksien toteutuminen on keskeinen asia ihmisen hyvinvoinnin ja tasapainoisen elämän kannalta. (ihmisoikeusliitto, i.a.)

Seksuaalioikeudet ovat ihmisoikeuksia, jotka on turvattu kansainvälisin sopimuksin. Seksuaalioikeudet löytyvät kansalais-, poliittisten, sosiaalisten ja taloudellisten oikeuksien keskiöstä. Näillä oikeuksilla käsitellään laajasti seksuaalisuuteen liittyviä elämän osa-alueita. Seksuaalioikeuksilla ei ole yhtä ainoaa määritelmää, mutta niitä voidaan tarkastella seitsemän eri oikeuden kautta, jotka ovat kaikilla ihmisillä sukupuolesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, terveydentilasta tai etnisestä taustasta riippumatta. (ihmisoikeusliitto, i.a.)

Oikeudella omaan seksuaalisuuteen tarkoitetaan, että kaikilla on oikeus nauttia seksuaalisen suuntautumisen mukaisesta seksuaalisuudesta ja ilmaista sukupuolensa ja seksuaalisen suuntautumisen haluamallaan tavalla. Tämä sisältää jokaisen oikeuden turvalliseen, nautinnolliseen ja tasapainoiseen seksielämään. (ihmisoikeusliitto, i.a.)

Oikeus tietoon seksuaalisuudesta on oikeus jolla pyritään, että seksuaalikasvatuksen tulisi olla kokonaisvaltaista. Tällöin kokonaisvaltaisuus sisältäisi tietoa ja käsittelyä seksuaalisuudesta, sukupuolisuudesta ja ihmissuhteista laajasti ja monipuolisesti. Näiden tietojen avulla yksilöllä kuuluisi olla vapaus tehdä itsenäisiä ja vastuullisia valintoja ja kunnioittaa muidenkin seksuaalioikeuksia. (ihmisoikeusliitto, i.a.)

Koskemattomuuteen ja väkivaltaan olevalla oikeudella, on tarkoitus suojella itseään ja tulla suojelluksi. Kaikilla on oikeus keholliseen koskemattomuuteen. Ihmisiä tulee suojella sukupuolistuneelta väkivallalta ja seksuaaliväkivallalta. Kaikilla on oikeus saada apua ja tukea, jos on kohdannut häirintää tai seksuaaliväkivaltaa. Tämä oikeus myös sisältää kaikille oikeuden käyttää raskauden- ja seksitautien ehkäisy menetelmiä. (ihmisoikeusliitto, i.a.)

Oikeus seksuaaliterveyspalveluihin sisältää yhdenvertaiset ja seksuaalioikeuksia kunnioittavat terveyspalvelut kaikille. Terveyspalveluiden kuuluu olla turvallisia, korkeatasoisia, luottamuksellisia ja asuinpaikasta sekä taloudellisesta tilanteesta riippumatta helposti saatavilla kaikille. Tämä sisältää oikeuden erilaisiin

raskauksiin, äitiyteen, synnytykseen liittyviin palveluihin ja lapsettomuushoitoihin, turvalliseen aborttiin ja sen jälkihoitoon oikeudet, ja oikeus saada hoitoa ja ehkäisyä seksitauteihin. (ihmisoikeusliitto, i.a.)

Oikeudella näkyä tarkoitetaan, että kaikilla on oikeus tulla nähdyksi ja kuulluksi. Kaikilla on myös oikeus ilmaista omia mielipiteitä, ilman pelkoa syrjinnästä, häirinnästä tai väkivallasta. Lähtökohtana on tasa-arvoinen yhteiskunta, joka perustuu ihmisoikeuksiin, uskonnolliselle ja kulttuuriselle monimuotoisuudelle, vähemmistöjen huomioimiselle, demokraattiselle osallistumiselle, sosiaaliselle oikeuden mukaisuudelle ja lakien noudattamiselle. (ihmisoikeusliitto, i.a.)

Kaikilla on oikeus yksilöllisten päätösten tekemiseen seksuaalisuuteensa liittyen ilman pelkoa vapauden riistosta, vainosta tai sosiaalisesta painostuksesta. Tämä on oikeus yksityisyyteen. Kaikkien seksuaaliterveyspalvelujen tulee olla yksityisiä ja luottamuksellisia. Esimerkiksi naisille yksityisyydellä on iso merkitys, jotta he voivat tehdä itsenäisiä päätöksiä liittyen ehkäisyvalintaan tai huolehtia omasta hygieniastaan kuukautisten aikana ilman häirinnän pelkoa. (ihmisoikeusliitto, i.a.)

Viimeinen seksuaalioikeuksista on oikeus vaikuttaa. Tällä tarkoitetaan kaikilla olevaa oikeutta ja velvollisuutta vaikuttaa omien ja muiden seksuaalioikeuksien toteutumiseen. Tällä käydään kestävästä kehitystä aktiivisella muutosten tekemisellä ja epäkohtiin tarttumisella. Ihmisten täytyy voida vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon perheiden, yhteisöjen, valtioiden kuin YK:n tasolla. (ihmisoikeusliitto, i.a.)

1.1.2023 on tullut voimaan uusi seksuaalirikoslainsäädäntö. Sekä nuoren, että aikuisen olisi tärkeää tietää voimassa olevat seksuaalilait suomessa. Tämä uudistus vahvistaa jokaisen henkilön omaa seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja henkilökohtaista koskemattomuuden suojaa. (Oikeusministeriö, 2023.)

Seksuaalinen kajoaminen on vakavampi ei-toivottu teko kuin seksuaalinen ahdistelu, ja se koskee muita tekoja kuin sukupuoliyhteyttä. Seksuaalinen kajoaminen on koskettamista tai muulla tavoin tehtyjä seksuaalisia tekoja, joihin ei osallistu vapaaehtoisesti ja jotka loukkaavat toisen seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Näitä tekoja voivat esimerkiksi olla toisen voimakas kosketteleminen

seksuaalisesti merkityksellisiin ruumiinosiin, toisen saaminen katsomaan tekijän seksuaalista kanssakäymistä. Myös toisen henkilön sukuelinten tai sukupuolilyhteyden kuvaaminen voi olla seksuaalista kajoamista. (Oikeusministeriö, 2023.)

Uudessa laissa pelkästään seksuaalinen ahdistelu koskettamalla ei ole vain rangaistavaa, vaan myös ahdistelu voi olla esimerkiksi sanallista, viestin tai kuvan lähettämistä tai esittelemistä, kuvan ottamista tai itsensä paljastamista. Seksuaalisen kuvan, videon tai muun kuvataallenteen esittäminen tai levittäminen on rikos, koska se loukkaa toisen seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Teko on aina rikos, vaikka kuva tai video olisikin otettu esiintyvän suostumuksella. Jos taas ottaa kuvan tai videon ilman siinä esiintyvän lupaa, teko voi olla rangaistava esimerkiksi seksuaalisena kajoamisena tai ahdisteluna. (Oikeusministeriö, 2023.)

Aikuisten on tärkeä selittää ja opettaa nuorelle mikä on hyväksyttävää. Jos nuori joutuu jonkun seksuaalirikoksen uhriksi ei hänen kuuluisi hävetä sitä ja salata sitä, vaan pitäisi pystyä tuntemaan olonsa, että pystyisi kertoa siitä jollekin aikuiselle. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2023.)

Tasa-arvolain yhtenä tarkoituksena on estää sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä. Seksuaalista tai sukupuoleen perustuvaa käskyä, häirintää tai ohjetta harjoittaa syrjintää sekä vastatoimia oikeuksiin vetoamisen vuoksi pidetään syrjintänä. Oppilaitoksilla, varhaiskasvatuksilla ja työelämässä tasa-arvosuunnittelu on tasa-arvon edistämisen keskeisin väline. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2023.)

4 KOHTAAMINEN

4.1 Aikuinen seksuaalikasvattajana

Harvalla aikuiselle on täydellistä mallia seksuaalikasvatuksesta omasta nuoruudesta. Tätä voidaan käyttää hyväksi, kun mietitään miten kohdata nuori seksuaalisuus aiheessa. Millaista kasvatusta ja puhumista itse olisi kaivannut nuorena seksuaalisuudesta. Seksuaalikasvatus on kuitenkin jokaisen ihmisoikeus, ja tavoite on, että nuori omaksuu tietoa, taitoa, asenteet ja arvot, millä hän voi nauttia omasta seksuaalisuudesta. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2023.)

Jokainen aikuinen, joka toimii lasten ja nuorten kanssa, on myös seksuaalikasvattaja. Tämän takia kaikkien tulisi kiinnittää huomiota seksuaalisuuteen liittyviin arvoihinsa, asenteisiin ja kipukohtiin, ja pohtia niiden välitystä lapselle joko tietoisesti tai tiedostamattomasti. Lapsen tasoiset myönteiset tiedot, taidot ja asenteet, ja oman kehon arvostaminen on tärkeää opettaa. Tämä kaikki toteutetaan kotona, varhaiskasvatuksessa ja koulussa. Myös eri ikäiset aikuiset voivat tarvita seksuaalikasvatusta, esimerkiksi muuttuneissa elämäntilanteissa. (Väestöliitto, i.a.-c)

Seksuaalikasvatuksesta suurin osa kohdentuu eri ikäisille nuorille. Aikuisen on tärkeää pitää huolta kokonaisvaltaisesta seksuaalikasvatuksesta ja oikeasta tiedosta, koska ne parantavat nuoren kykyä pitää huolta itsestään ja välttää riskitilanteisiin joutumista. Kokonaisvaltaisella seksuaalikasvatuksella myös annetaan nuorelle parempia mahdollisuuksia tutustua omaan seksuaalisuuteen omia ja toisten rajoja kunnioittaen. (Väestöliitto, i.a.-c)

Nuoren kokemusten ja tunteiden todesta ottaminen ja empaattinen reflektointi on tärkeitä nuoren kohtaamisessa. Suhde ammattilaisen ja nuoren välillä on tasa-vertainen, ja molemmat tuovat keskusteluun omaa arvokasta tietoa ja taitoa. Keskusteluissa on hyvä olla tutkiva asenne ja neuvonantajan rooli kannattaa heti pudottaa pois. (Lehtonen & Santalahti, 2016, s.85.)

Seksuaalisuudesta puhumisen aloittamiseen voi olla erilaisia tapoja. Koulussa oppitunnilla aloittaminen voi olla helpompaa, koska aihe on tiedossa jo. Mutta kotona tai muualla sen aloittaminen voi tuntua vaikealta. Keskustelun aloittamisen voi aloittaa pienistä, esimerkiksi aiheeseen liittyvien uutisten puhumisesta. Kun normalisoidaan seksuaalisuudesta puhuminen, myös nuoren on itse helpompi alkaa siitä puhumaan. Aikuisella kuitenkin on tässä oma roolinsa

aloittamaan seksuaalisuudesta puhuminen. Jos odotetaan nuoren itse aloittavan kysymään ja puhumaan, se ei pakosti koskaan tapahdu. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2023.)

Jack Annon on kehittänyt 1976 vuonna puheeksi ottamisen klassikkomallin PLIS-SIT. Se on yksi käytetyimpiä malleja Suomessa kuin muuallakin maailmassa. Malli määrittelee ammattilaisilta edellytettävää osaamista ja puheeksi ottamisen tasoja. Malli luotiin alun perin potilastyöhön, mutta sitä on alkanut käyttää myös muidenkin alojen ammattilaiset. (Sinisaari-Eskelinen ym, 2016.)

Vuonna 2003 kehitettiin uusi malli, syöpäpotilaiden seksuaaliohjaukseen. Tämän mallin nimi on, B.E.T.T.E.R; Tässä mallissa B-kirjain tarkoittaa Bring up the topic eli seksuaalisuuden puheeksi ottamista. Mallissa E-kirjain tarkoittaa Explain - kerro, että seksuaalisuudesta puhuminen on sallittua ja toivottavaa. Mallissa T-kirjain tarkoittaa Tell - kerro, että selvität asiat ja hankit riittävät tiedot auttaaksesi asiakasta. Mallissa toinen T-kirjain tarkoittaa Timing - ajoitus keskustelun aloitukselle. Mallissa E-kirjain tarkoittaa Educate - ohjaa asiakasta muutosten vaikutuksesta hänen terveyteensä. Mallissa R-kirjain tarkoittaa Record - kirjaa arviosi ja interventiosi asiakkaan papereihin.(Sinisaari-Eskelinen ym, 2016.)

Kun kohdataan nuori, on tärkeää muistaa miten seksuaalisuudesta kannattaa puhua. Miten seksuaalisuudesta puhutaan, voi jäädä nuoren näkemykseksi aiheesta. Seksuaalisuudesta kuuluu puhua kauniisti ja erilaisuutta arvostaen, ja kannattaa myös muistaa puhua seksuaalisuudesta yleisellä tasolla. Keskustelu kannattaa aloittaa itselle luontevimmasta aiheesta, ja erilaisia aiheita voivat olla keho, tunteet, ihmissuhteet, seksuaalioikeudet tai yhteiskunta ja lainsäädäntö. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2023.)

Nykyajan yhteiskunta on hyvin monimuotoinen, ilmiöt ja tilanteet vaihtuvat nopeassa syklissä. Uusien tilanteiden ja ilmiöiden ilmaantuessa, voimme kokea pelkoa ja turvattomuutta. Eettistä seksuaalikasvatusta, sen sisältöä ja tavoitteita tarkasteltaessa on huomioitava monimuotoinen ja laaja yhteiskunnallinen tilanteemme. Eettisten kysymysten äärellä ammattilaisen tulee tarjota tilaisuus pohtia, tutkia ja arvioida yhdessä lapsen/nuoren kanssa hänen arkielämässsä syntyneitä eettisiä kysymyksiä. Seksuaalisuuden eettisten kysymysten äärellä tulee

myös pystyä sietämään, että absoluuttisesti oikeaa tapaa, vastausta ja ratkaisua kysymyksille ja tilanteille ei ole. (Santalahti, 2018.)

Seksuaalivähemmistöjen vanhempien tuen heikkeneminen nuorena aikuisena auttaa selittämään, miksi heillä on huonommat terveyteen liittyvät tulokset. Vaikka nuoreen aikuisuuteen siirtymiselle on ominaista lisääntyvä riippumattomuus vanhemmista, silti vanhempien tuki on edelleen tärkeää ja korreloi terveyteen liittyvissä tuloksista tässä elämänvaiheessa. LGB-nuorten terveyden parantamiseksi klinikkojen, ohjaajien ja muiden nuorten parissa työskentelevien on oltava tietoisia siitä ratkaisevasta roolista, joka vanhemmilla on edelleen lastensa terveyden muokkaamisessa heidän siirtyessään murrosiästä nuoreen aikuisuuteen. (Austin & Needman, 2010.)

Puhuminen ja sen aloittaminen tuntuu itselle vaikealta ja ylitsepääsemättömän vaikealta, voi itse perehtyä asiaan erilaisilla nettisivuille, tai ohjata suoraan nuori erilaisille luotettaville nettisivuille esimerkiksi Väestöliitto tai THL, lukemaan ja kysymään suoraan ammattilaisilta, tai ostaa aihetta käsittelevän kirjan, jota nuori voi itsenäisesti tutkia. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2023.)

4.2 Yhdenvertainen kohtelu seurakuntatyössä

Arvostaminen ja kunnioittaminen omana itsenään sekä kaikkien yhdenvertainen kohtelu kuuluvat Kirkon kasvatuksen perusperiaatteisiin. Ihminen nähdään arvokkaana Jumalan kuvana ja tämä ohjaa kaikkia pitämään huolta toinen toisistamme ja vastustamaan kaikenlaista syrjintää. Turvallinen ja kannustava ympäristö tulee mahdollistaa jokaiselle, jotta voi kasvaa rauhassa omaksi itsekseen, lähimmäiseksi sekä yhteisönsä jäseneksi. Jumala on luonut jokaisen ihmisen juuri omaksi ainutkertaiseksi Jumalan kuvaksi ja itsekseen. Ihmisarvo ei ole seksuaalisuuteen tai sukupuoleen sidottua eikä niistä riippuva, vaan sama kaikilla. (Evankeelis-luterilainen kirkko, i.a.)

Yhdenvertaisuuslaki (Finlex, L21/2014) asettaa yleisen yhdenvertaisuuden edistämisvelvoitteen. Tämä velvoite koskee myös evankelisluterilaista kirkkoa. Lain

mukaan ”Ketään ei saa syrjiä iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, sukupuolisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.”

”Sateenkaarinuorten hyvinvointi seurakunnissa “–julkaisun (Kirkkohallitus, 2021) tavoitteena on edistää ymmärrystä sateenkaarinuorten hyvinvoinnista seurakunnissa ja muissa uskonyhteisöissä. Julkaisussa kerrotaan, että toiveena on, että julkaisu palvelee paitsi luterilaisia seurakuntia, myös muita uskonyhteisöjä. Julkaisun tavoitteena on edistää sateenkaari nuorten hyvinvointia ja ymmärrystä seurakunnan ammattilaisten ja muissa uskonyhteisöissä toimivien kasvattajien ja luottamushenkilöiden, sekä nuorten vanhempien ja isovanhempien keskuudessa. Nuorten ja lasten tasapainoinen kasvu on meidän kaikkien yhteinen tehtävä.

Seksuaalisesta suuntautumisesta ja samaa sukupuolta olevien avioliitoista eri uskonyhteisöissä opetetaan eri tavoin. Joissakin uskonyhteisöissä viime vuosina nämä opetukset ovat muuttuneet, mikä toisinaan on aiheuttanut yhteisön sisällä kiistoja ja ristiriitoja. Mikään uskonyhteisö ei kuitenkaan tietoisesti halua vahingoittaa nuoria jäseniään tai hankaloittaa tai tehdä yhteisön sisällä elämisestä mahdotonta. (Kirkkohallitus, 2021.)

Nuorten seksuaalisuuteen liittyvät kysymykset useimmiten liittyvät siihen, mitä lähimmäisenrakkaus ja yhteisön hyvinvointi syvimmillään tarkoittaa. Syvään juurtuneiden periaatteiden törmätessä toisiinsa syntyy jännitteitä ja näin on todistettu käyneen vuosisatojen aikana monesti. Uskonyhteisöjen ei ole tarve hylätä opinkäsityksiään pyrkiessään samalla edistämään nuorten mielenterveyttä, hyvinvointia, sateenkaarinuorten kohtaamista ja jäsenten kykyä nuorten kohtaamisissa. (Kirkkohallitus, 2021.)

Seksuaalisesta suuntautumisesta ja sukupuolen moninaisuudesta esiintyy yhteiskunnassa valitettavasti vielä harmittavan paljon vanhentunutta tietoa ja väärinymmärrystä. Seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuuden tietoa lisäämällä pienentyisi sateenkaarinuorten riskit mielenterveysongelmiin, yhteiskunnan yhdenvertaisuutta hankaloittavat normit, ja syrjinnän vaikutukset (esim. vähemmistöstressi). Seurakuntien työntekijöiden ja vastuuhenkilöiden

kannattaa hankkia lisää tietoa turvallisemman tilan periaatteista ja yhteiskunnallista periaatteista ja täten parantaa sateenkaarinuorten hyvinvointia ja tukea myös niitä, joita oma perhe tai uskonyhteisö ei tue. (Kirkkohallitus, 2021.)

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat tarjoavat seurakuntien ammattilaisille oivallisen tilaisuuden tarkastella tuoreimman tiedon valossa, minkälaisia askeleita sateenkaarinuorten hyvinvoinnin edistämiseksi seurakunnan olisi hyvä ottaa. Julkaisussa ehdotetaan, että julkaisua luettaisiin osana seurakuntien yhdenvertaisuussuunnitelmien ja tasa-arvosuunnitelmien edistämisen ja päivittämistyötä. Kun seurakunta tekee tai arvioi yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmaa on tärkeää kutsua mukaan työhön sateenkaari-ihmisiä. Toimenpiteiltään vaikuttavan ja mielekkään suunnitelman tekemistä tukee se, että mukaan otetaan valmisteluihin ihmisiä, joita suunnitelma henkilökohtaisesti koskettaa. (Kirkkohallitus, 2021.)

Raamatun luomiskertomuksessa kerrotaan, miten Jumala lopuksi katsoi kaikkea luomaansa, ja hän totesi, että kaikki oli hyvää (1. Moos. 1:31). Tasa-arvoa sekä sateenkaari-ihmisten asemaa edistämällä kirkko kunnioittaa Jumalan luomistyön rikkautta ja moninaisuutta. Luterilaisen Maailmanliiton (LML) linjannut sukupuolten välisestä oikeudenmukaisuudesta ja kunnioittamisesta ja kirkko on tähän liittynyt. Linjauksessa tulee ilmi, että oikeudenmukaisuus ja vanhurskaus liittyvät oleellisesti yhteen ja , että Jumalan tahdon mukaista ei ole epäoikeudenmukaisuus. Kirkossa sukupuolten tasa-arvo tarkoittaa jokaisen ihmisen tasavertaisia mahdollisuuksia, yhtäläisiä oikeuksia, ja syrjimättömyyttä. Tasa-arvotyötä tehdessä sukupuolinäkökulma otetaan huomioon kaikessa seurakunnan toiminnassa. (Kirkkohallitus, 2021.)

Rippikoulua ohjaava Suuri ihme – Rippikoulu-suunnitelma 2017 on piispainkokouksen hyväksymä ja siinä puhutaan sukupuolisensitiivisyydestä eli herkkyyydestä sukupuolen erilaisille merkityksille. Suunnitelman mukaan rippikoulussa ihminen tulee kohdata omana itsenään, ilman stereotypioimatta sukupuolensa edustajaksi. Rippikoulun tulee olla kaikille nuorille turvallista kaikilla tasoilla. Se tarkoittaa yksilöiden ja heidän rajojen kunnioittamista inhimillisesti kaikilla tasoilla: fyysisellä, henkisellä, emotionaalisella, hengellisellä, seksuaalisella ja sosiaalisilla tasoilla. Herkkyys tunnistaa ja ymmärtää sukupuolen moninaisuutta, erilaisia

merkityksiä ja vaikutuksia on sukupuolisensitiivisyyttä. Ei ole kyse siitä, että sukupuolisensitiivisyydessä häivytettäisiin sukupuolieroja, kielletäisiin tai pyrittäisiin neutraliteettiin, jossa sukupuolen merkitys häviäisi. Sukupuolisensitiivisyys edellyttää asioiden, sanojen ja asenteiden tiedostamista, jotta voidaan ymmärtää ja huomioida sukupuolen moninaisuus. (Kirkkohallitus, 2021.)

Kaikessa nuorisotyössä tulee kiinnittää huomiota koskettamisen tapaan, myös miten puhutaan ja mille nauretaan. Harkitsemattomat sanavalinnat voivat olla epäsuoraa kiusaamista ja tämä voi sulkea ihmisiä ulkopuolelle huomaamatta, vaikka ei ole ollut kiusaamistarkoitusta. Tietoisesti huomioiminen on tärkeää, jotta nuoret, heidän perheensä ja heidän moninaiset todellisuutensa tulevat huomioituksi. Kirkko ei halua sulkea ketään ulkopuolisiksi. Kirkon omat sateenkaarinuorten turvallisuus linjaukset eivät tällä hetkellä toteudu niin hyvin ja niiden edellyttävällä tasolla. (Kirkkohallitus, 2021.)

Seurakuntien toimintaa laajemmin ja merkittävä ohjaava asiakirja on vuonna 2019 julkaistu Turvallinen seurakunta. Asiakirjassa turvallisuus ymmärretään leiri- ja retkitoimintaa laajempaan kokonaisuutena, ja se ohjaa koskettamaan kaikkia inhimillisen elämän alueita. Jokaisen ihmisen tulisi kokea tulevansa kohdatuksi ja hyväksytyksi omana itsenään ja tämä on asiakirjan tavoite. Käytännössä tavoite toteutuu kunnioittamalla omien ja toisten rajoja tekojen ja sanojen tasolla. (Kirkkohallitus, 2021.)

Kokonaisvaltaisen näkökulman kautta ymmärretään, että vähemmistöihin kuuluvat eivät ole vain toiminnan objekteja, joille suunnataan tiettyjä palveluita. Kirkon muodostavat lapset, nuoret ja kaikenikäiset jäsenet. Usko, toivo ja rakkaus ovat perheneuvonnan arvoja. Näiden arvojen pohjalta perheneuvonnassa autetaan kaikenlaisia pareja ja perheitä ja tuetaan näkemään itsensä ja toisensa arvokkaina ja hyväksytyinä. Perheneuvonta kirkolla on avointa kaikenlaisille ihmisille sukupuoleen ja sukupuolen ilmaisuun, seksuaaliseen suuntautumiseen, uskontoon, etniseen taustaan tai katsomatta. (Kirkkohallitus, 2021.)

Kirkon perheneuvonnan työntekijä on tekemisissä ihmiselämän herkkyyden ja haavoittuvuuden kanssa ja eettiset lähtökohdat korostavat sitä. Perheneuvonnan

työntekijä voi toiminnallaan vaikuttaa merkittävästi perheen ja yksilön elämään. (Kirkkohallitus, 2021.)

Nuoret ovat osallisia, tulevat kuulluiksi ja saavat vaikuttaa. Rippikoulun ytimessä on ainutlaatuinen nuori, joita varten rippikouluja pidetään. Psalmin sanoin ”Minä olen ihme” viittaa jokaisen ja kaikenlaisten ihmisten arvoon. Rippikoulussa nuorilla on oikeus tulla nähdyiksi, tunnustetuiksi, kunnioitetuiksi ainutlaatuisina ja omana itsenään. (Suomen ev.lut. kirkko, 2017, s.22.)

5 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TARKOITUS

5.1 Tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää keskustelukortit sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille, jotka työskentelevät 12–17-vuotiaiden lasten ja nuorten kanssa. Opinnäytetyöprosessissa kehitettiin uusi työväline keskustelukortit, joiden tavoitteena on tarjota sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille puheeksi oton väline.

Korttien avulla pyritään normalisoimaan keskusteluja seksuaalisuudesta ja sen monipuolisuudesta sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten ja nuorten välillä. Tavoitteena on antaa ammattilaisille lisää ymmärrystä, keskustelutaitoja ja työkaluja, jotta he voivat olla tukemassa kokonaisvaltaisemmin lapsia ja nuoria heidän kasvaessa ja tämänhetkisisissä elämäntilanteissa.

5.2 Yhteistyökumppani Väestöliitto

Yhteistyökumppanimme toimi suomalainen vuonna 1941 perustettu valtakunnallinen järjestö Väestöliitto ry. Väestöliiton toiminnan tarkoitus on edistää

turvallisia ihmissuhteita, ihmisoikeuksia ja hyvinvointia. He tutkivat, vaikuttavat ja tarjoavat palveluita. Väestöliitto tekee työtä edistääkseen perheiden ja nuorten hyvinvointia, seksuaalioikeuksien toteutumista sekä kestävästä väestönkehitystä. Väestöliiton tavoitteena on vahvistaa ihmisten hyvinvointia ja yhteyttä toisiinsa. (Väestöliitto, i.a.-a.)

Väestöliitolla on tarjota erilaisia materiaaleja seksuaalikasvatukseen tueksi nuorten kanssa toimiville ammattilaisille, yläkouluille ja toisen asteen oppilaitoksille. He mahdollistavat esimerkiksi nuorten palvelujulisteet kouluihin, nuorisotiloille, seksistä ja seksuaalisuudesta saa puhua –julisteet. Väestöliitto järjestää myös vuosittainen Mun valintakampanjan, jossa Väestöliiton nuorten seksuaalisen hyvinvoinnin asiantuntijat tuovat esiin ajankohtaisen teeman. (Väestöliitto i.a.-b.)

6 KESKUSTELUKORTTIEN PRO- SESSIN KUVAUS

6.1 Suunnittelu

Tutkimme Theseuksesta aiheeseemme ja työvälineeseen liittyviä opinnäytetöitä ja esimerkiksi opinnäytetyössä: seurusteluväkivallan tunnistaminen, toiminnallinen materiaali Ensi- ja turvakotien liitolle seurusteluväkivallan puheeksi ottoon oli hyvin havainnollistettu kysymys korttien toimivuus asiakkaita kohdatessa (Rahtu&Tikka 2023).

Toteuttamisen työtavat, ja Väestöliiton asiantuntijat antavat meille asiantuntija-apua keskustelukorttien kysymysten ja vastausten valinnassa ja vastausten muo-
toilussa. Väestöliitto luovutti meille käyttöönsä heidän vuosien 2020–2023 tilas-
toidut seksuaalineuvontachattiin tulleet nuorten kysymykset, aiheista seksuaali-
nen suuntautuminen ja sukupuolen moninaisuus. Väestöliiton toiveet työllemme

olivat, että työstämme itsenäisesti keskustelukortit ammattilaisille ja käytämme heidän asiantuntijuuttansa korttien kysymysten ja vastausten oikeellisuudessa.

Seuraavassa palaverissa toteutimme asiantuntijoiden kanssa pienimuotoisen kehittämistyön menetelmiin lukeutuvan ideointityöpajan (Moilanen ym, 2015 s.160) ja selvitimme, täten olimmeko valinneet useimmin kysytyt kysymykset kortteihin. Ideointityöpajassa kaikki osalliset toivat esille avoimesti kaikki ajatuksensa ja ideansa ja sen jälkeen lähdimme keskustelemaan mitkä ideat ja ajatukset olivat parhaiten kehittämistyötä tukevia. Ideointityöpaja sopi kehittämistyöhömme, koska aihe on sellainen, johon ei ole yhtä oikeaa vastausta. Seksuaalisuus on laaja aihe, ja ihmiset voivat nähdä sitä eri näkökulmista. Ideointityöpajan avulla saimme eri näkökulmia ja ideoita mitä pystyi hyödyntää ja soveltaa teoreettisissa lähtökohdissa ja itse korteissa.

6.2 Toteutus

Kävimme läpi Väestöliiton chat-materiaalia, ja keräsimme sieltä eniten esille tulleita kysymyksiä liittyen seksuaalisuuteen. Väestöliitto lähetti meille chatkysymyksiä, joita he olivat saaneet liittyen seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuolen moninaisuuteen vuosina 2020–2023. Katsoimme yhdessä Väestöliiton asiantuntijoiden kanssa kysymyksiä läpi, ja valitsimme niistä kaikkien mielestä tärkeimpiä. Järjestimme Väestöliiton kolmen asiantuntijan kanssa videopalaverin. Palaverissa esittelimme heille opinnäytetyömme, sen tavoitteet ja sisältöä. Enimmäkseen keskustelimme korteista ja niiden toteutuksesta, ja he lupasivat lähettää meille heille tulleet chatkysymykset, ja olla asiantuntijoina, kun rakensimme korttien vastauksia. Toinen palaveri pidettiin marraskuun alussa, ja Väestöliiton asiantuntijat olivat sopineet, että yksi heistä jatkaa asiantuntijana meidän kanssamme. Palaverissa kävimme kehittämistyötä lävitse ja suunnittelimme korttien kysymyksiä. Väestöliitto lupasi laittaa blogityylisen postauksen korteista ja työstämme heidän sosiaaliseen mediaansa. Sovimme myös, että marraskuun lopussa lähetimme kortit asiantuntijalle sähköpostilla ja sovimme vielä uuden tapaamisen. Tapaamisessa kävimme asiantuntijan kanssa kortit läpi, ja saimme ehdotuksia korttien kysymyksiin ja vastauksiin. Sovimme myös, että

opinnäytetyön valmistuttua kirjoitamme ja julkaisemme blogi postauksen väestöliiton sivuilla, jotta tavoitamme mahdollisimman paljon ammattilaisia.

Kehittämistyömme oli toteutettavissa tietokoneella, erillistä budjettia ei tarvittu. Saimme kehitettyä 10 korttia kysymyksillä ja vastauksilla, joiden avulla sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset saavat luotua keskusteluja nuorten kanssa. Keskustelukortit pidimme mahdollisimman yksinkertaisina ja pidimme painopisteen itse kysymyksissä ja vastauksissa. Korttien käytön tavassa ei ole rajaavaa tekijää. Kortit ovat helposti saatavilla tulostettavana versiona. Sosiaali- ja terveysalan ammattilainen voi tulostaa kortit itselleen tietoa syventäväksi, tai/ja niitä voi käyttää yhdessä lapsen tai nuoren kanssa, ja niiden avulla kysellä ja synnyttää keskustelua seksuaalisuudesta, ja seksuaali-identiteetistä. Liitteenä (liite 1) olevat keskustelukortit voi tulostaa, joko kysymys ja vastaus samassa kortissa, tai leikata keskeltä kahtia kahdeksi kortiksi, jotta kysymykset ja vastaukset ovat erilleen. Kortit löytyvät yksittäisenä PDF-tiedostona suoraa käyttöön otettavaksi.

6.3 Arviointi

Jaoimme kortteja valikoiduille nuorten kanssa työskenteleville sosiaali-, terveys ja kirkonalan ammattilaisille kokeiltavaksi. Laitoimme sähköpostia kuudelletoista eri sosiaali-, terveys ja kirkonalan toimijalle, ja kysymme halukkuutta kokeilla kortteja ja osallistua palautekyselyyn. Opinnäytetyö julkaistaan Theseuksessa ja Väestöliiton sivuilla esitellään blogimuotoisena. Väestöliitto on luvannut tehdä postauksen heidän sosiaaliseen mediaansa, jonka avulla sosiaali-, terveys ja kirkonalan ammattilaisten ja muidenkin kiinnostuneiden on mahdollista löytää kortit ja ottaa ne käyttöön.

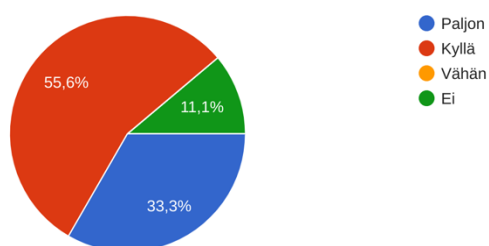
Jaoimme kortit sosiaali-, terveys ja kirkonalan ammattilaisille sähköisesti sähköpostilla, ja käytimme sähköpostia myös palautteen saamiseksi. Kerroimme sähköpostissa, että linkin kautta keräämme kyselypohjalle (liite 2) palautetta korteista (liite 1) ja kysymme mielipidettä korttien toimivuudesta. Palautteiden perusteella, katsoimme olisimmekko voineet parantaa korttien toimivuutta. Palautelomakkeeseen vastasi 9/16 toimijasta. Palautteen perusteella kortit osoittautuivat antavan

lisää tietoa ja varmuutta keskustella nuorten kanssa seksuaalisuudesta ja seksuaali-identiteetistä.

Kysymys nro1: Toivatko kortit lisää sinulle tietoa seksuaalisuudesta ja seksuaali-identiteetistä, ja varmuutta keskustella aiheesta nuorten kanssa? Vastaukset: 33,3% Paljon, 55,6% Kyllä, 0% Vähän, 11% Ei (kuva 1).

Toivatko kortit lisää sinulle tietoa seksuaalisuudesta ja seksuaali-identiteetistä, ja varmuutta keskustella aiheesta nuorten kanssa?

9 vastausta

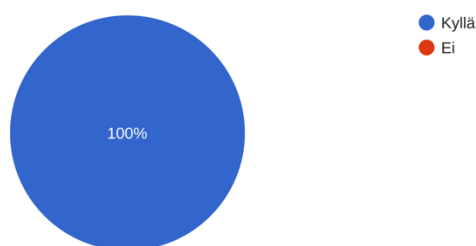

Kuva 1. Ympyrädiagrammi näyttää vastauksen jakauman

Kysymys nro2: Näkisitkö, että kortit tukisivat sinua ammatillisesti kyseisissä aiheissa tulevaisuudessa? 100 % Kyllä, 0 % Ei (kuva 2).

Näkisitkö, että kortit tukisivat sinua ammatillisesti kyseisissä aiheissa tulevaisuudessa?

9 vastausta

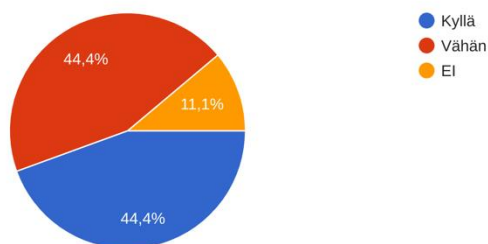

Kuva 2. Ympyrädiagrammi näyttää vastauksen jakauman

Kysymys nro3: Opitko korttien kysymyksistä ja vastauksista jotain uutta? 44,4 % Kyllä, 44,4 % Vähän, 11,11 % Ei (kuva 3).

Opitko korttien kysymyksistä ja vastauksista jotain uutta?

9 vastausta

Kuva 3. Ympyrädiagrammi näyttää vastauksen jakauman

Avoimeen palautteeseen saimme vastauksia kahdeksan kappaletta, ja palaute oli hyvin positiivista ja samankaltaista kaikilta palautteen antajilla. Tässä palauteosion sisältöön ja toteutukseen liittyvät palautteet:

Kortit olivat hyvät ja jos asiat eivät ole tuttuja näistä on varmasti hyötyä. Voivat toimia myös muistin apuna termien suhteen.

Voisin kuvitella korttien tukevan omaa työtäni nuorten parissa sekä madaltavan kynnystä keskustella näistä aiheista.

Mielestäni 10-korttien idea oli hyvä. Pidän positiivisena, että kysymykset ovat tulleet nuorilta ja olleet yleisimpiä kysytyjä kysymyksiä. Itselläni on vielä suhteellisen vähän tietoa aiheesta, joten tallensin kortit mahdollista myöhempää käyttöä varten.

Tosi hyvät kortit, varmasti auttaa kaikkia kortit haltuunsa saavia keskustelemaan näistä aiheista!

Olisin kaivannut vielä muutaman helpomman kysymyksen, jolla lähteä avaamaan nuoren kanssa keskusteluyhteyttä, kun vaikka Haluaisin jutella seksuaalisuusasioista, mut miten ja kenen kanssa? Tai Mun mielessä on koko ajan kaikki seksijutut, mitä tää tarkoittaa?

Vastausehdotukset kysymyksiin olivat mielestäni hyviä - ensin tarkennettiin, tietääkö kysyjä mistä puhuu (ja täs osiosta sain itsekin paljon lisää tietoa - aihe kun sinänsä itselle melko vieras) ja vasta sitten lähdettiin miettimään vastauksen etsimistä yhdessä kysyjän kanssa. Kaiken kaikkiaan siis tosi hyvät keskustelukortit mielestäni!

Kortit ovat hyvä työkalu nuorten kanssa seksuaalisuudesta keskustellessa ja käsittelevät keskeisiä aiheita. Itselleni käsitteet olivat aika lailla hallussa, mutta mallit vastauksista antoivat hyviä vinkkejä ja toivat myös itselleni tietoutta. Moni aikuinen ei välttämättä tiedä seksuaalisuudesta kovinkaan paljoa, joten kun nuorten parissa työskennellessä voi tulla eteen tällaisia kysymyksiä ja keskusteluita, olisi hyvä osata vastata nuorelle mieltään askarruttaviin kysymyksiin. Hieno idea ja tärkeä aihe!

7 POHDINTA

Tämä kehittämistyö osoittautui meille hyvin mielenkiintoiseksi ja tärkeäksi aiheeksi. Seksuaalisuus aiheena on hyvin moniulotteinen ja laaja, mutta omien kokemustemme mukaan, opetus aiheesta on hyvin suppea. Kehittämispainoitteisen opinnäyteyön avulla halusimme pyrkiä tuomaan apua sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille monipuolisemman seksuaalisuuteen liittyvän keskustelun luomiseksi. Aiheeseen tutustuminen ja syventyminen osoittautui mielenkiintoiseksi ja rikastavaksi. Nykypäivänä sosiaalinen media on alusta, jossa voi kohdata tietoa seksuaalisuudesta ja seksuaali-identiteetistä, mutta tiedon lähteet ja luotettavuus puuttuu. Mielestämme aikuisen kanssa aiheesta keskusteleminen ja oppiminen, auttaisi myös nuorta arvioimaan ja haastamaan, sosiaalisen median luotettavuutta.

Onnistuimme työssämme erittäin hyvin, ja saavutimme omat tavoitteemme, vaikka elämäntilanteet oli haastava kummallakin. Aikataulullisesti olimme asettaneet tiukat rajat, ja välillä realiteetti meinasi horjuttaa uskoamme aikatauluissa pysymisessä. Opinnäytetyötä tehdessä olemme kehittyneet ihmisinä ja olemme löytäneet arvomaailmaamme merkitystä asiakastyössä. Työn edetessä olemme oppineet asettumaan asemaltaan haavoittuvaisempaan olevan lapsen ja nuoren puolelle. Olemme oppineet soveltamaan kehittämismenetelmiä, ja tuottaneet tietoa hyvinvoinnin edistämiseksi. Opimme johtamaan itseämme ja arvioimaan työn laatua, tuloksia ja vaikuttavuutta. Työn edetessä opimme refleктоimaan ja arvioimaan kristillisen uskon viitekehyksessä myös kirkon työntekijän kannalta aihetta. Olemme oppineet kommunikoimaan ja hyödyntämään moniammatillisuutta sekä perustamaan toiminnan näyttöön ja tutkimustietoon. Kehittämispainoitteisen

työmme ammatillisuus ja eettisyys ovat olleet tärkeitä, ja perimmäisenä tarkoituksena on ollut asiakaslähtöisyys.

Koska nykyajan yhteiskunta on hyvin monimuotoinen, ilmiöt ja tilanteet muuttuvat nopeasti. Uusien tilanteiden ja ilmiöiden ilmaantuessa, voidaan kokea pelkoa ja turvattomuutta. Eettistä seksuaalikasvatusta, sen sisältöä ja tavoitteita tarkasteltaessa on huomioitava monimuotoinen ja laaja yhteiskunnallinen tilanteemme. Eettisten kysymysten kohdalla ammattilaisen tulee tarjota tilaisuus pohtia, tutkia ja arvioida yhdessä lapsen/nuoren kanssa hänen arkielämässään syntyneitä eettisiä kysymyksiä. Seksuaalisuuden eettisten kysymysten kohdalla tulee myös pystyä sietämään, että absoluuttisesti oikeaa tapaa, vastausta ja ratkaisua kysymyksille ja tilanteille ei ole. (Santalahti, 2018.)

Jotkut uskonnot eivät ole avoimia puhumaan seksuaalisuudesta, mutta koko ajan maailman kehittyessä, myös joidenkin uskontojen ja kirkkojenkin käsitys tästä aiheesta kehittyy ja tulee avoimemmaksi. Evankelisluterilaisen kirkon avoimempaan suuntaan kehittyminen on näkynyt esimerkiksi samaa sukupuolta olevien pariin vihkimisessä. Ajattelimme, että seurakuntaympäristössä näiden korttien käyttäminen toimisi hyvänä työkaluna neutraaliin keskusteluun nuoriso- ja perhe-työssä lapsen ja nuoren seksuaalisuudesta ja seksuaali-identiteetistä.

Opinnäytetyötä tehdessä eettisyys ja luotettavuus oli tärkeä arvo meille. Koska seksuaalisuudessa ei ole vain yhtä vastausta, ja seksuaalisuus on myös henkilökohtaista, sen myötä eettisyys ja neutraalisuus ovat tärkeitä.

Pyrimme antamaan ammattilaisille taitoja ja vaihtoehtoja kysytyihin kysymyksiin, koska oikeita vastauksia ei ole kenenkään seksuaalisuuteen liittyen, muuta kuin henkilöllä itsellä. Kortteja luodessa eettisyys ja luotettavuus näkyi vahvasti, etenkin vastausten luomisessa. Jotta korttien vastauksista tuli oikeat ja luotettavat, käytimme apuna Väestöliiton asiantuntijaa. Kysymysten ja vastausten muotoilu oli tärkeää, jotta niistä saatiin helposti ymmärrettävät ja lähestyttävät.

Yhteistyökumppanin Väestöliiton kanssa on allekirjoitettu sähköisesti yhteistyösopimus. He ovat sitoutuneet olemaan meille luotettava lähde korttien luontiprosessissa. Heiltä saamme asiantuntijan näkemystä aiheeseen ja eettiseen

näkemykseen. Kokoukset heidän kanssaan ovat olleet myös mielenkiintoisia, ja heidän kanssaan on ollut helppoa ja sujuvaa tehdä yhteistyötä. Väestöliitto on toiminut meidän yhtenä luotettavana lähteenä, ja suorana asiantuntija-apuna.

Haasteena oli saada tiivistettyä aihetta ja luoda vain 10 kysymystä kortteihin. Korttien testaamisen ja palautteen saamisen jälkeen, olemme pohtineet, jos kortteja voisi tehdä lisää, ja laittaa niitä ns. erilaisiin vaikeusasteikkoihin. Olemme nyt aloittaneet nuorten kaikista kysytyimmillä kysymyksillä, mitkä ovat yleisiä kysymyksen aiheita nuorten kanssa väestöliiton asiantuntijoiden mukaan. Mutta tulevaisuudessa, voisimme mahdollisesti tehdä kysymyskortteja, missä aiheet eivät olisikaan niin yleisiä, ja ehkä mahdollisesti myös joillekin vaativasti haastavia.

Seksuaalinen identiteetti tai seksuaali-identiteetti on muuttuva, joustava ja koko iän kehittyvä asia. Siitä oppiminen ja perehtyminen ei todennäköisesti ikinä lopu. Myös ihmisten eri mielipiteet ja näkemykset seksuaalisuuteen voivat olla hyvin erilaisia, ja sekin opettaa ja avartaa meitä näkemään erilaisia tapoja katsoa aihetta ja ihmisiä. Aihe on mielenkiintoinen ja hyvin opettava ja monipuolinen, jos siihen vähänkin perehtyy. Pohdimme yhdessä myös sitä, miten sosiaali- ja terveysalan asiakastyössä, varsinkin nuorten kanssa, puhutaan seksuaalitoiminnan ja -terveyden riskeistä. Lapsille ja nuorille kerrotaan lähinnä mitä heidän ei tulisi tehdä, esimerkiksi seksitaudit ja vahinko raskaudet. Kuitenkin olisi tärkeää tuoda esiin positiivisella tavalla psykoseksuaalisen kehityksen fyysistä ja psyykkistä kehitystä, ja sen tuomaa elämän nautintoa. Pohdimme miten voisi tuoda vielä enemmän esiin sitä näkökulmaa, että ammattilaisten neutraalius seksuaalisuuteen liittyvissä aiheissa nuorten kanssa puhuttaessa on erittäin tärkeää ja koskee myös kirkonalan ammattilaisia. Keskustelimme muutaman kirkon alan nuorisotyöntekijöiden kanssa ja heidän huolensa oli, että vaikka kirkonalan työntekijöille on saatavilla seksuaalisuuden moninaisuutta käsitteleviä vapaaehtoisia lisäkoulutuksia ja kursseja ne jäävät käymättä juuri niiltä työntekijöiltä, joiden näkemyksissä ja arvoissa on vahvaa kielteisyyttä esimerkiksi seksuaalivähemmistö nuoria kohtaan.

Palautelomake vahvisti meidän ajatustamme, että kortit olisivat hyödyksi ammattilaisille, jotka työskentelevät nuorten kanssa. Kaikki palautelomakkeeseen vastanneet olivat samaa mieltä siitä, että kortit olisivat heille hyödyksi

tulevaisuudessa. Vastaus oli hyvä vahvistus meille siitä, että kortit ovat sosiaali-, terveys ja kirkonalanammattilaisille hyödyksi tulevaisuudessa. Tämä kehittämis-työ tulee olemaan hyödyllinen monille nuorten kanssa työskenteleville nuorten kanssa työskenteleville sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille eri työympäris-töissä, myös kirkon nuorisotyössä..

LÄHTEET

- Alanko, K. & Heikkinen, L. & Taavetti, R. (i.a) *Hyvinvoiva sateenkaarinuori – tutkimushanke. Tulosten tiivistelmä*. Seta ry. Saatavilla 23.10.2023
https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/hyvinvoiva_sateenkaarinuori_tiivistelma.pdf
- Aseksuaalisuus.fi. (i.a) *aseksuaalisuus.fi*. Saatavilla 20.11.2023
<https://www.aseksuaalisuus.fi/>
- Austin, E. & Needham, B., (2010) *Sexual Orientation, Parental Support, and Health During the Transition to Young Adulthood*. *Journal of Youth and Adolescence*. Springer Science+Business Media. Saatavilla 23.10.2023
<https://www.proquest.com/docview/746772403?parent-SessionId=naTA%2BMd0KD%2FqOKpWYocPW2tI7BC0arFLL-RbwnAp9MVQ%3D&accountid=27043>
- Bildjuschkin, K 2015. *Seksuaalikasvatuksen tueksi*. Pdf-dokumentti. Saatavilla 23.10.2023. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129742/TY%c3%962016_35_web_korjattu.pdf?sequence=5&isAllowed=y
- Black, C., McGough, P., Brigg, A. & Thow, C. (6.7.2009) *What do clients of a young people's sexual health service recall about their sex education programme at school?* Taylor & Francis Online.
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13625180500256829>
- Finlex. (L 21/2014). *Yhdenvertaisuuslaki*. 17.11.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>
- Ihmisoikeusliitto (i.a). *Seksuaali- ja lisääntymisterveys ja oikeudet*. <https://ihmisoikeudet.net/ihmisoikeudet/seksuaalioikeudet/>
- Lehtonen, M., & Santalahti, T. (2016). *Seksuaaliterapia*. PS-kustannus.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. (2022a). *Lasten ja nuorten puhelimen ja chatin vuosiraportti 2022*. Saatavilla 23.10.2023
https://cdn.mll.fi/prod/2023/03/07073753/mll_inpc_2022.pdf
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. (1.7.2022). *Media ja seksuaaliset sisällöt*.
<https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/hyvinvointia-digijajassa/media-ja-seksuaaliset-sisallot/>

- Mannerheimin lastensuojeluliitto. (19.7.2023). *Seksuaalisuudesta puhuminen nuorelle*. <https://www.mll.fi/vanhemmille/vinkkejä-lapsiperheen-arkeen/seksuaalisuudesta-puhuminen-nuorelle/#kuinka-puhua-seksuaalisuudesta>
- Moilanen, T., Ojasalo, K. & Ritalahti, J. (2015). *Kehittämistyön menetelmät : uudenlaista osaamista liiketoimintaan*. Sanoma Pro oy.
- National Library of Medicine. (1.3.2017). *Knowledge Attitude and Perception of Sex Education among School Going Adolescents in Ambala District, Haryana, India: A Cross-Sectional Study*.
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5427339/>
- Oikeusministeriö. (2023). *Uusi seksuaalirikoslaki*. Saatavilla 23.10.2023.
<https://oikeusministerio.fi/seksuaalirikoslaki>
- Palkoaho M. (2022). Sukupuoliroolien koettelu nousi nopeasti trendiksi helsinkiläisessä alakoulussa – Ammatillaiset kertovat tavoitteista. *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000009007686.html>
- Rahtu T. & Tikka N. (2023). *Seurusteluväkivallan tunnistaminen. Toiminnallinen materiaali Ensi- ja turvakotien liitolle seurusteluväkivallan puheeksiottoon* [Opinnäytetyö, Diakonia-ammattikorkeakoulu].
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/805971/Rahtu_Tikka.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Kirkkohallitus (2021). *Sateenkaarinuorten hyvinvointi seurakunnissa*. Suomen ev.lut. Kirkon julkaisuja 111. https://evl.fi/plus/wp-content/uploads/sites/3/2023/07/KH_sateenkaarinuoret_saavutettava_verkko-pdf_05102021-1.pdf
- Santalahti, T. (2018). *Opettajan opas - Nuorten seksuaalisuus ja seksuaaliterveys*. Terveyskirjasto DuoDecim. Saatavilla 5.2.2018
<https://www.terveyskirjasto.fi/oos00001/nuorten-seksuaalisuus-ja-seksuaaliterveys>
- Seta. (31.10.2023) *Sateenkaarisananasto*. <https://seta.fi/sateenkaaritieto/sateenkaarisananasto/>
- Sexpo. (i.a). *Seksuaalineuvontakoulutus_2024*. Saatavilla 6.11.2023
https://www.lyyti.fi/reg/Seksuaalineuvontakoulutus_2024_2534
- Sexpo. (27.6.2022). *Uutiset. Seksologinen työ on sosionomien hiljaista arkea*.
<https://sexpo.fi/uutiset/seksologinen-tyo-on-sosionomien-hiljaista-arkea/>

- Sinisaari-Eskelinen, M., Jouhki, M.-R., Tervo, P., & Väisälä, L. (2016). Työkaluja seksuaalisuuden puheeksi ottamiseen: Plissitistä Betteriin. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti*, 53(4). <https://journal.fi/sla/article/view/59673/20723>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2.6.2023). *Lainsäädäntö*. <https://stm.fi/tasa-arvo/lainsaadanto>
- Suomen ev.lut.kirkko. (i.a). *Sukupuolisuus ja seksuaalisuus kirkon kasvatuksessa*. Saatavilla 17.11.2023. <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/kasvatus/sukupuolisuus-ja-seksuaalisuus-kirkon-kasvatuksessa/>
- Suomen ev.lut. kirkko. (2017). *Suuri Ihme – Rippikoulusuunnitelma 2017*. Pdf-dokumentti. Saatavilla 23.10.2023. <https://evl.fi/plus/wp-content/uploads/sites/3/2023/08/Suuri-Ihme-Rippikoulusuunnitelma-2017.pdf>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (26.11.2020) *Mieliala huolettaa yli puolta sateenkaarinuorista – moni jää ilman tarvitsemaansa tukea*. <https://thl.fi/fi/-/mieliala-huolettaa-yli-puolta-sateenkaarinuorista-moni-jaa-ilman-tarvitsemaansa-tukea>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (9.3.2023). *Sukupuolten tasa-arvo: Sukupuolien moninaisuus*. <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/sukupuolen-moninaisuus>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (22.12.2022). *Sukupuolten tasa-arvo: Tasa-arvosanasto*. <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/tasa-arvosanasto>
- Väestöliitto (i.a-b) *Nuorten seksuaalikasvatus*. Saatavilla 23.10.2023 <https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/nuorten-seksuaalikasvatus/>
- Väestöliitto (i.a.-c) *Seksuaalikasvatus*. Saatavilla 5.11.2023 <https://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/seksuaalikasvatus/>
- Väestöliitto. (i.a.-a) *Väestöliitto*. Saatavilla 23.10.2023 <https://www.vaestoliitto.fi/vaestoliitto/>
- WHO Regional Office for Europe and BZgA Standards for Sexuality Education in Europe. (2010). *A framework for policy makers, educational and health authorities and specialists*. <https://www.icmec.org/wp-content/uploads/2016/06/WHOStandards-for-Sexuality-Education-in-Europe.pdf>

LIITTEET

Liite 1: Keskustelukortit

KESKUSTELUKORTTIEN KÄYTTÖEHDOTUS

Keskustelukortit ovat helposti printattavassa muodossa, ja voit taittaa A-4 kokoisen kortin keskeltä kahtia tai leikata kahtia.

Voit ensin perehtyä kysymyksiin ja vastauksiin itsenäisesti, ja katsoa mitä uutta opit seksuaalisuuden moninaisesta ilmenemisestä.

Voit myös toteuttaa keskustelua nuorten kanssa yhdessä pohtimalla vastauksia kysymyksiin, ja sen avulla tuottaa avointa keskustelua

ERIKA LEIVISKÄ JA SINI-MARIA LIMNELL

VASTAUS EHDOTUS

Voit oppia korttien kysymyksistä ja vastauksista, ja mallintaa niitä omaan keskustelutyylisi sopivaksi.

Voit myös keskustella nuoren kanssa mitä hän on mieltä vastauksista ja aiheesta.

ERIKA LEIVISKÄ JA SINI-MARIA LIMNELL

1

KYSYMYS

Minä tunnen sukupuolidysforiaa ja koen kehodysforiaa enkä tiedä mitä tekisin?

1

VASTAUS EHDOTUS

- Kehodysforia tarkoittaa siis vierauden, ahdistuksen ja inhon tunteita, jotka kohdistuvat piirteisiin, jotka sukupuolittavat kehoa.

Koetko siis jotain sellaista, ymmärsinkö oikein?

- Sukupuolen osaamiskeskuksen nettisivuilta löydämme materiaalia, joka on tarkoitettu niille ihmisille, jotka kärsivät sukupuolidysforiasta ja haluavat itse etsiä keinoja helpottaa omaa oloaan.

Haluaisitko katsoa minun kanssani sivuston harjoituksia?

<https://sukupuolenosaamiskeskus.fi/omahoito/sukupuolidysforia-omahoito/>

- On tärkeää, että löydämme sinulle yhdessä keskustelu apua ja tukea sinua askarrattuvan asian kanssa.

KYSYMYS

Mistä tiedän olenko trans?
Tarvitseeko minun lokeroida itseni
johonkin?

2

VASTAUS EHDOTUS

- On ok olla epävarma ja keskeneräinen. Sinulla ei ole kiire mihinkään, jotkut tietävät heti olevansa transhenkilöitä ja joillekin se on pidempi prosessi.
- Transihminen on siis yleistermi ihmiselle, jonka sukupuolen ilmaisu tai sukupuoli eroaa siitä sukupuolesta, johon hänet on syntymähetkellä juridisesti määritetty. Transihmis yleistermin alle lasketaan esimerkiksi: transsukupuolisuus, transvestisuus, muunsukupuolisuus ja sukupuolettomuus.
- Voisitko vielä tarkentaa mitä koet ja miten voisit olla tukenasi?

3

KYSYMYS

Mistä tietää, että on aseksuaali?

3

VASTAUS EHDOTUS

- Henkilö voi määrittää itsensä aseksuaaliksi, jos hän tuntee vain vähän tai ei ollenkaan seksuaalista vetovoimaa muihin ihmisiin. Aseksuaali voi kuitenkin tuntea vetovoiman tunteita muihin ihmisiin kuten, emotionaalista, sensuaalista, romanttista ja esteettistä vetovoimaa.

Koetko, tämän määritelmän olevan sinua ja haluat määrittää itsesi aseksuaaliksi?

- Jos koet, että haluat määrittää itsesi aseksuaaliksi, voit niin tehdä. Ehkä sinua huojentava tieto on, että jokaisen seksuaalisen identiteetin muotoutuminen on elinikäinen prosessi ja sinun ei tarvitse tietää juuri nyt oletko aseksuaali?

4

KYSYMYS

Mä vaa mietin että, onko normaalia, että en tiiä tykkäänkö tytöistä vai pojista?

4

VASTAUS EHDOTUS

- On ok, että seksuaalinen suuntautuminen pohdituttaa ja sen löytäminen voi viedä aikaa.
- Sinulla ei ole kiire määrittää itseäsi, jos et niin tahdo.
- Haluatko yhdessä katsoa mitä esimerkiksi biseksuaalisuus ja panseksuaalisuus termit merkitsevät ja kuvaavat?
  - Biseksuaalisuus ja panseksuaalisuus ovat termejä, joita voit siis käyttää halutessasi. Henkilö, joka kokee seksuaalista ja/tai emotionaalista vetovoimaa sekä samaa, että eri sukupuolta olevia kohtaan voi halutessaan identifioida itsensä biseksuaaliksi ja olla biseksuaalinen. Joillekin vetovoiman kohteen sukupuolella ei ole merkitystä ja tällöin hän voi käyttää termiä panseksuaali.
- Termit biseksuaali ja panseksuaali ovat osittain päällekkäisiä.

5

KYSYMYS

Voiko fantasiasta päätellä
seksuaalisen suuntautumisen?

5

VASTAUS EHDOTUS

- Ei voi päätellä, seksuaaliset fantasiat eivät määritä seksuaalista suuntautumista.
- Seksuaalisia kokemuksia ja seksuaalisuuden ilmenemismuotoja ovat ajatukset, fantasiat, halut, uskomukset, asenteet, käyttäytyminen, seksuaalisuuden harjoittaminen, roolit ja suhteet.

Joten fantasia voi olla yksi seksuaalisuuden ilmenismuoto

- Henkilön kokiessa seksuaalista mielenkiintoa, seksuaalista halua tai kiihottumisen tunnetta alkaa syntymään seksuaalinen suuntautuminen. Seksuaalinen suuntautuminen asettuu jatkumolle ja se ei ole joko-tai-ilmio, aivan niin kuin seksuaali-identiteettikin se muovautuu. Seksuaalista halua, mielenkiintoa ja kiihottumista voi kokea miehiä, naisia, sukupuolivähemmistöjä tai kaikkia edellisiä kohtaan. Seksuaalinen suuntautuminen on joustava, mutta joillekin se voi olla myös absoluuttista ja varmaa.

6

KYSYMYS

Miten tulla kaapista ulos?
Minua pelottaa!

6

VASTAUS EHDOTUS

- Kaikki saavat itse päättää haluavatko tulla kaapista ulos vai eivät. Ja saavat myös päättää miten, milloin ja kenelle on turvallista kertoa.
- Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskuksen nettisivuilta löydämme materiaalia, joka voi auttaa sinua pohtimaan mitenkä se olisi sinulle sopivin ja turvallisin tapa kertoa asiasta?

Haluatko katsoa sivustoa kanssani?

- Vanhemmalle tai muulle tärkeälle henkilölle kertominen saattaa helpottaa sinun oloa ja heidän oloa. Ehkä tärkeä henkilösi on voinut huomata, että jokin asia on painanut sinua ja voi ilahtua kun luotat häneen. Tärkeä henkilö voi ilmaista hyväksyntää ja tukea. Joskus voi tuntua luontevammalta kertoavain yhdelle henkilölle ensin, ja miettiä yhdessä miten, ja millä aikavälillä, muille haluaa asiasta kertoa ja vai haluaako asiasta kertoa muille.
- Ihmiset voivat myös kokea asian tiimoilta voimakkaita tunteita. Ristiriitaiset tunteet voivat tuntua torjunnalta, ja jotkut reaktiot voivat jopa satuttaa. Joten on aina hyvä miettiä tarkkaan kenelle on turvallista kertoa.
- Muista aina, että sinä et ole tehnyt mitään väärää eikä sinussa ole mitään vikana.

<https://sukupuolenosaamiskeskus.fi/sukupuoli/tietoa-transihemisille/nuorille/perheelle-ja-labeisille-kertominen/>

7

KYSYMYS

Mietin, että mikä seksuaalisuuteni mahtaisi olla, koska pidän molemmista tytöistä ja pojista, mutta pojista olen kiinnostunut vain seksuaalisesta näkökulmasta, eli esim. seurustelu heidän kanssaan ei kiinnosta. Olenko panseksuaali?

VASTAUS EHDOTUS

- Seksuaalisuus voi olla monelle muuttuvaa asiaa, ja joskus sen määrittelemisen voi olla hankalampaa. Kuitenkaan seksuaalisuutta ei tarvitse määritellä, ja sitä voi tutkiskella rauhassa.
- Termejä:

Biseksuaalilla on kyky tuntea emotionaalista, eroottista ja/tai seksuaalista vetoa sekä miehiä että naisia kohtaan, tai hän ei koe kohteen sukupuolta merkityksellisenä asiana.

Heterolla on kyky tuntea emotionaalista, eroottista ja/tai seksuaalista vetoa pääosin eri sukupuolta kohtaan.

Homoseksuaalilla on kyky tuntea emotionaalista, eroottista ja/tai seksuaalista vetoa pääosin samaa sukupuolta kohtaan. Homo voi viitata sekä miehiin että naisiin. Suomen kielessä homolla tarkoitetaan yleisemmin miespuolista henkilöä ja lesbolla naispuolista henkilöä.

Panseksuaalit eivät halua määritellä seksuaalista suuntautumistaan koskemaan vain joitain sukupuolia, tai eivät ylipäänsä koe sukupuolta olennaiseksi seksuaalisen tai emotionaalisen kiinnostuksensa määrittäjäksi.

Aseksuaalilla ei pakosti puutu seksuaalinen kiinnostus tai halu, ei vaan koe samalla tavalla vetovoimaa.

Riippuen kehen tuntee emotionaalista vetovoimaa, voi suuntautuminen olla esim. hetero, homo tai bi.

Polyamorinen ihminen voi olla seksuaalisuudelta suuntautumiselta mikä tahansa, tämä ei ole seksuaalinen suuntautuminen vaan elämäntyyli. Tämä termi viittaa sellaisiin kaikkien osapuolten yhteisymmärrykseen perustuviin intiimeihin, seksuaalisiin ja romanttisiin suhteisiin, joissa on enemmän kuin kaksi osapuolta tai joissa osapuolilla on rinnakkain useampia rakkaus- ja/tai seksisuhteita.

8

KYSYMYS

Semmosta kysyisin saako nykyään lesbo parit mennä naimisiin kirkossa?

8

VASTAUS EHDOTUS

- Eduskunta hyväksyi joulukuussa 2014 avioliittolain muuttamisen niin, että kaksi samaa sukupuolta olevaa ihmistä voivat jatkossa solmia avioliiton. Avioliittolaista poistuvat kohdat, joissa puhutaan miehestä ja naisesta.
- Monet papit vihkivät samaa sukupuolta olevia pareja, mutta kirkossa ei vielä järjestetä vihkimistilaisuuksia, mutta sen sijaan voidaan järjestää rukoushetki kirkossa. Monet seurakunnat kuitenkin tarjoavat kirkko tiloja hääjuhliin. Tämä asia on kuitenkin kehittymässä ja muuttumassa koko ajan. Lisää tietoa ja päivitystä evl.fi.

9

KYSYMYS

Kuinka paljon porno vaikuttaa
suuntautumiseen?

Esim, jos olen katsonut
homopornoa.

Onko silloin homo?

9

VASTAUS EHDOTUS

- Ei ole, tietyn tyyliä pornon katselu ei määritä seksuaalista suuntautumista.
- Henkilöt voivat katsoa pornoa ja fantasioida jonkinlaisesta seksistä, mutta eivät kuitenkaan välttämättä halua toteuttaa näitä omassa elämässään.
- Seksuaalisia kokemuksia ja seksuaalisuuden ilmenemismuotoja ovat ajatukset, fantasiat, halut, uskomukset, asenteet, käyttäytyminen, seksuaalisuuden harjoittaminen, roolit ja suhteet. Joten pornon katseleminen voi olla yksi seksuaalisuuden ilmenismuoto, mutta ei määritä kenenkään seksuaalista suuntautumista.

10

KYSYMYS

Olen X-seksuaalinen ja en oo koskaan ennen puhunut siitä kellekään?

Pitäisikö minun puhua?

10

VASTAUS EHDOTUS

- Sinun oikeuksiin kuuluu, että saat päättää puhua tai olla puhumatta asiasta.
- Sinä saat päättää haluatko puhua seksuaalisesta suuntautumisesta, sukupuolen kokemisen tuntemuksista, kokemuksistasi ja omaan elämääsi liittyvistä asioista.
- Jos sinusta tuntuu, että haluat puhua asiasta voin olla tukenasi ja voimme yhdessä miettiä kenelle olisi turvallista puhua ja mitä haluaisit aiheesta jakaa.

KESKUSTELUKORTIT SOSIAALI- JA TERVEYSALAN AM- MATTILAISILLE -

Opinnäytetyön palaute kysely

[Kirjaudu Googleen](#), jotta voit tallentaa edistymisesi. [Lue lisää](#)

Toivatko kortit lisää sinulle tietoa seksuaalisuudesta ja seksuaali-identiteetistä, ja varmuutta keskustella aiheesta nuorten kanssa?

- Paljon
- Kyllä
- Vähän
- Ei

Näkisitkö, että kortit tukisivat sinua ammatillisesti kyseisissä aiheissa tulevaisuudessa?

- Kyllä
- Ei

Opitko korttien kysymyksistä ja vastauksista jotain uutta?

- Kyllä
- Vähän
- Ei

Annathan meille avoimesti palautetta, ja kerrothan jos sinulle nousi mieleen jotain parannus ehdotuksia tai lisättävää kortteihin.

Oma vastauksesi

Kiitos paljon ajastasi ja avustasi!
Ystävällisin terveisin, Sini Linnell ja Erika Leiviskä

Lähetä

Tyhjennä lomake

Älä koskaan lähetä salasanaa Google Formsin kautta.

Google ei ole luonut tai hyväksynyt tätä sisältöä. [Ilmoita väärinkäytöstä](#) - [Palveluehdot](#) - [Tietosuojakäytäntö](#)

Google Forms